

TOT DE HEBREEEN

- 1.1. Veelzijdig en veelsoortig oudtijds god,**
gesproken hebbend tot de omvamenden*
in de profeten. κ-1
*Gr. pater=Hebr. AàB
- 2. bij het laatste van deze dagen**
sprak hij tot ons in de stichtzoon*,
die hij gemaakt heeft als wettelijk* aandeel van allen
door wie hij ook gemaakt heeft de wereldeeuwen. *Gr. huios=Hebr. BèN
*Gr. klèronomia(vs14)
- 3. die, zijnde de afstraling van de dunkzwarte***
en het karakter* van het bestaan van hem,
en dragend alles met het inbrengwoord¹
van de kracht van hem,
reiniging van verwaardingen² gemaakt hebbend,
zitting nam aan de rechter* van de majesteit
in den hoge, *Gr. doxa=Hebr. KábóWD
*Dit is een Grieks woord
- 4. zozeer de betere geschiedend van de**
bodewerkers³
als hij een verschillende naam naast hen
heeft geërfd. *Ps. 110:1, Marc. 16:19
- 5. Tot wie immers van de bodewerkers heeft hij ooit**
gezegd:
Zoon* van mij ben jij, ik heb heden doen
geschieden* jou?⁴ * Hebr. BÉN=stichtkindzoon
* Hebr. JálàD = baren
- en weer:
ik zal geschieden voor hem tot een
omvamende⁵, en hij zal geschieden voor mij
tot zoon⁶.
- 6. Wanneer dan weer hij binnengevoerd heeft**
de voorheengebaarde in het bewoonde* κ-2
zegt hij: * aanvullen 'land'
en toebukken⁷* zullen voorhem alle * Hebr. SháCháH=bukken

¹ Hier staat het Griekse woord 'rèma'. In de NTische teksten klinkt daarin het Hebreeuwse DábàR door, dat het beste met 'inbreng' is te vertalen; het betekent immers niet alleen 'woord', maar ook 'zaak', d.w.z. het duidt aan wat 'ingebracht' wordt, het zij met woorden hetzij met daden. Ook het Griekse woord 'logos' dient in de LXX als vertaling van DáBháR en dat vertalen dan met 'inbreng', omdat het bij 'rèma' meer om 'woorden' gaat.

² Met dit Griekse woord wordt in de LXX en in het NT meestal het Hebreeuwse woord ChæTháAàH vertaald. Dat woord, dat algemeen met 'zonden' wordt vertaald, betekent 'ver-waarden', zowel in de zin van 'waarde ontnemen/vermindere' als in de zin van 'waarde herstellen/teruggeven'.

³ Het Griekse woord aggelos (ons woord engel) is de vertaling van het Hebreeuwse MeLæAàK en dat is het beste te vertaler als 'bodewerker'; het is afgeleid van een werkwoord dat 'bodewerk doen' betekent.

⁴ Psalm 2:7

⁵ Het Griekse patèr en het Latijnse pater is verwant met ons woord 'vader'. Dit woord, net als dus de eerder genoemde woorden, zijn stamverwant met het woord 'vadem', een maat zo groot als de uitgestrekte armen. Een vader is iemand die 'vademt', een 'vademer', en 'vademen' is de armen uitstrekken om te omvatten, te beschermen. Vandaar de vertaling 'omvademende'. Daarmee kan elke biologische notie uit dit woord weggehaald worden; het gaat om karakteristiek gedrag. Ook het hebreeuwse AàB, dat etymologisch verwant is met 'pa' en 'papa', kan, indien we voor 'vader' kiezen beter met dit 'omvademende' vertaald worden. Ab-raham betekent: 'wie velen omvademt', ook al zal dit omvademende tegelijk het kiemsel (als vertaling van het Hebreeuwse ZèRà), dat meestal, maar minder huist, met 'zaad' wordt vertaald) in zijn lendenen betreffen.

⁶ IISam. 7:14.

alle boodschappers* van god.⁸

* Grieks aggeloi, ons 'engelen',
[= Hebr. MálæAàK=werkbode.

7.En tegen hen zegt hij dan wel
hij makend tot werkboden van hem
beluchtingen* en
tot bedienaren* van hem vuur-vlammen⁹.

* Grieks: pneumata, Hebr. RuWCHieM
* Grieks: leitourgoi, liturgen
Hebr. MeSháReTieJM, van SháRàT=
Bedienen. Het hebr. NgáBàD kan beter
met heerdienen weergegeven worden
en is in het Grieks meestal doulein.

8.maar tegen de zoon
de troon van jou (is) tot in de wereldeeuw
der wereldeeuw*

* Grieks aeoon, Hebr. AóLáM

en
en een stamstaf* van recht-uitheid* (is)
de stamstaf van het koningschap van hem*

* Hebr. ShèBèTh; * Hebr. MieJSháR
* In psalm 45:7 staat 'van jou'.

9. jij bemint gerechtigheid en
jij beweigert¹⁰ schending*
daarom zalft jou, o god, de god van jou
(met) olie van verrukking
voorbij de verbonden* met jou.¹¹

* Grieks anomia, Hebr. RáShàNg

* Grieks metochos= Hebr. ChèBèR

10.en
jij, volgens het vooropgaande¹², machtiger*,
het land grondvest jij en maaksels van
jouw handen zijn de hemelen*;

* Grieks kurios=Hebr.AæDónàJ

* Grieks ouranoi; Hebr. SháMáJieM

11. zij gaan teloor, jij echter blijft staande¹³
en allen zullen als een kleed verouderen¹⁴

12.en als een omslag zul jij oprollen hen¹⁵,

⁷ De kern van het Griekse werkwoord 'proskuneoo' is het Griekse woord kuoon dat hond betekent. Van het Griekse werkwoord kunoo is ons 'kussen' afgeleid: likken als een hond. Proskuneo is als een hond de voeten likken/kussen. Met vertaling 'toebukken' sluiten we hier aan bij het Hebreeuwse woord, waarvan het de vertaling is

⁸ Ps 97:7

⁹ Psalm 104:4

¹⁰ Voor de vertaling van het Griekse werkwoord miseoo sluiten we aan bij het Hebr.werkwoord SsáNéA. Beide werkwoorden drukken in de eerste plaats gedrag uit, het daarbij veronderstelde gevoel is impliciet.

¹¹ Hier wordt psalm 45: 7 en 8 geciteerd uit de oude Joodse Griekse vertaling van de Septuaginta (LXX). Daar is het psalm 44:7 en 8.

¹² Hier staat in het Grieks het meervoud van archè en dat woord wordt sinds de LXX gekozen voor het Hebr. RéAShieJT, waarmee Gen.1:1 begint. Dat Hebr. woord betekent 'eerste(ling)'. Maar het Griekse woord betekent 'voorop/vooraangaan/zijn' en zo vertalen we dit woord.

¹³ Hier wordt de Griekse vertaling van de LXX van Ps.101:27 (Hebr. telling: Ps.102) letterlijk geciteerd.

¹⁴ In deze tekst verwordt verwezen naar Jes.50:9, waar volgens de Griekse vertaling van de LXX staat: en jullie allen zullen als een kleed verouderen en volgens de Hebreeuwse tekst: zie de al-afheid van hen als een kleed verzonderen zij. De schrijver van de brief aan de Hebreeën vertaalt de Hebr. psalmttekst dus letterlijker dan de LXX, tenzij de vertalers van de LXX hier een andere versie van de Hebreeuwse tekst voor zich hadden.:

¹⁵ Deze tekst verwijst naar de Griekse vertaling van de LXX van Jes.34:4, waar staat: en jij zult oprollen als een boek de hemel. Biblion is in Jes.34:4 de vertaling van het Hebreeuwse SéPhèR en dat betekent letterlijk 'boekstaving' en duidt op een boekrol. De Hebr. tekst van Jes.34:4 moet echter aldus vertaald worden: ontmanteld als een boekstaving worden de hemelhelften. Boekrollen worden bewaard en beschermd in een mantel. Het Hebr. GálÁH, dat zowel met 'zich openbaren' als met 'in ballingschap gaan' wordt vertaald, betekent letterlijk zoiets als 'ontmantelen'. De Hebr. tekst van Jes. 34:4 zegt dus, dat de hemelen hun

als een kled, en zij zullen vervangen worden.

Jij echter, dezelfde ben je¹⁶

en jouw jaren zullen niet opraken¹⁷.

13. tot wie van de werkboden heeft hij ooit gezegd:

Zit aan de rechterhand van mij,

tot wanneer ik stel de vijanden van jou

als een onderbank van de voeten van jou¹⁸.

14. Zijn allen niet bedienstige* beluchters*

Gr. leitourgikos; Gr. Pneumata

tot heerdienst afgezonden door hen wier wettelijk

lot zal zijn¹⁹ vrijheid*.

* Gr. Sotèria; Hebr. JèShàNg = vrijheid

2

1. Om dit moeten wij 't te over houden op

de gehoorde (dingen), opdat wij niet afvloeien²⁰.

2. Indien immers de door werkboden gesproken

inbrenge* zeker geschiedde en alle overtreding

en ongehoorzaamheid aannam

een rechtvaardig weergaveloon,

3. hoe zullen wij ontvluchten,

een zo ver strekkende vrijheid

onbelangrijk geacht hebbend,

welke, voorgang genomen hebbend

door de machtiger, door wie gehoord hebben

aan ons verzekerd werd,

4. terwijl mede-getuigt God en in kentekenen*

* Gr. sèmeion = Hebr. AóWT

en godsblijken* en bonte krachten

* Gr. teras=Hebr. MóWPhéT = godsblijk

en bedelingen van de heilige beluchter*

* Gr. pneuma = Hebr. RuWàCh

volgens zijn wil.

5. Want heeft hij niet onder de werkboden

neergezet het behuisde*²¹ (land) die aanstaande is,

* Gr. oikoumenè

waar omtrent wij spreken?

6. Betuigd heeft dan ook ergens iemand zeggend²²

wat geschiedt een menselijke dat jij indachtig

bent hem?

bescherming kwijt raken. De Griekse tekst van Jes.34:4 zegt dat de hemelen worden opgerold. En Hebr.1:12 zegt, dat God hem oprolt.

¹⁶ Psalm 102:28. letterlijk volgens de LXX. Hebr. Ps.102:28: en-jij (bent) die.

¹⁷ De Hebr. tekst van Psalm 102:28 gebruikt hier een opvallend werkwoord, n. l. TáMàM. Dat betekent vooraf 'gaaf zijn' De betekenis zou dus omschreven kunnen worden met: de jaar(anderingen) jouwer zullen 'on-af' blijven.

¹⁸ Hier wordt letterlijk de Griekse tekst van Ps.109:1 uit de LXX aan gehaald. De Hebr. tekst, Psalm 110:1, luidt: zit aan de zuidenrechtse mijner tot ik stel de vijanden jouwer: een bank voor de voetebenen jouwer.

¹⁹ Het Griekse werkwoord klèronomeo, heeft als kern het woord klèros en dat betekent letterlijk lot(steen); het daaraan toegevoegde nomeoo betekent 'wettelijk' of 'rechtens' zijn en. Het is de vraag of de gebruikelijke vertaling 'erven' het Grieks hier wel recht doet; het doet zeker het daarachter liggen de Hebreeuwse GóWRÁL, dat ook lotsteen betekent geen recht.

²⁰ Gr. Pararreoo. Het werkwoord reoo betekent alleeerst 'vloeien'. Het moderne Nederlandse 'afvloeien' komt vrijwel overeen met dit Griekse woord.

²¹ Het Griekse 'hè oikoumenè', waar het woord 'gè' = land moet worden bij gedacht, wordt in de LXX in een tal teksten gebruikt als vertaling van meerdere Hebreeuwse woorden, zoals AèRèTs = land, TéBÉL = afdrachtbodem (vooral in Jesaja en de psalmen). In deze vertaling bewaren we ook de Griekse concordantie, omdat in het Griekse begrip het woord 'huis' (oikos) zo duidelijk meeklinkt.

²² Hier volgt een citaat van Psalm 8:5-7, letterlijk uit de tekst van de LXX.

of een stichtkind van een menselijke, dat jij toezicht houdt op hem?

7. Minder doende zijn heb jij hem iets korts vandaan van de werkboden.
met dunkzwaarte en eer heb jij bekransd hem en de al-afheid heb jij neergezet onder zijn voeten.

8. Want bij het neerzetten voor hem van de al-afheid heeft hij niets weggestuurd wat onder hem niet neergezet is.

Nu zien wij dan ook onder hem de al-afheid neergezet.

9. Op hem, die iets korts vandaan van de werkboden minder is gemaakt, Jezus letten wij, die door het lijden van de gestorvenheid met dunkzwaarte en waardering bekransd is, opdat hij bij de gratie van God gestorvenheid smaken zou.

κ-3

10. Het paste immers Hem, om wie de-al-afheid* en door wie de-al-afheid (is), dat Hij, vele stichtkinderen* naar dunkzwaarte voerende, de vooraanbrenger van hun bevrijding door lijdensaandoeningen al-af zou doen worden*.

Gr. ta panta = Hebr. HàKàL

Gr. uios = Hebr. BéJN

Gr. teleioo = Hebr. KálàL

11. Want hij die heiligt en zij die geheiligd worden uit één-enkele* (zijn) allen, om welke reden hij niet te schande wordt tot hen broeder/zusters te roepen,

Gr. enos = Hebr. ÀèChàD

12. zeggend:

ik leg voor* jouw naam aan mijn broeder/zusters,
in het midden van de geroepenschap* bepraal²³ ik jou²⁴;

Gr. apangngeloo = Hebr. NáGàD

Gr. ecclesia = Hebr. QáHàL (afstemming).

15. en wederom:

ik zal geschieden mij veilig wetend bij jou²⁵;

²³ In het Grieks staat hier het werkwoord humneoo, dat wij herkennen in het woord hymne. In dit citaat uit Psalm 22:23, is dat de vertaling van het Hebreeuwse HáLàL, dat in TeNaKh met 'bepralen' kan worden vertaald. Daarom vertalen we het Griekse woord ook zo. In de LXX komen zowel het zelfst. naamwoord als het werkwoord weinig voor en worden voor meerdere Hebreeuwse woorden gebruikt. Ook in het NT komen beide woorden maar een paar keer voor. In teksten waarin het OT geciteerd wordt volgen we het hebreeuws, zoals hier. In andere teksten vertalen we dit woord met 'lied' of 'liederen zingen'.

²⁴ Het is een citaat van Ps. 22:23, maar niet helemaal volgens de LXX (Ps. 21:23). Het Grieks dat daar staat zouden we als volgt dienen te vertalen: doorvoeren (Gr. diègèsomai) zal ik jouw naam, voor mijn broeder/zusters, in het midden van de geroepenschap zal ik bepralen jou. Het Hebreeuws hebben we bij de TeHiLLieJM als volgt vertaald: ik ben aan 't boekstaven (SáhàR) toch de-naam joiwer aan de broederverwanten mijner; in het midden van de afstemming (QáHàL) ben ik aan 't bepralen jou.

en wederom:

zie ik en het kinderen* die mij gegeven heeft God²⁶.

Gr. paidion

14. Aangezien nu de kinderen bondgenoten zijn van bloed en vlees, heeft hij dat naastbij met hen, opdat hij door het sterven onwerkzaam zou maken hem die de sterkte van het sterven houdt, dat is de lasteraar.

15. en hij zou wegvervangen dezen, zovelen als er in ontzag voor het sterven* doorheen het gehele leven ingehouden geschieden in heerdienstbaarheid*.

*Gr. thanatos=Hebr. MáWèT

*Gr. douleia=Hebr. NgæBhoDáH

16. zeker niet immers werkboden neemt hij op, maar kiemsel* van Abraham neemt hij op,

*Gr. sperma=Hebr. ZèRàNg

17. waarom hij verplicht is in alles aan de broeder/zusters gelijk te worden, opdat hij (als) een gratievolle* en trouwe voorgangpriester over de dingen bij God, om te betegenen* de verwaardingen van het genotenvolk*.

*Gr. eleèmoon=Hebr. CháNuWN

*Gr. ilaskein=Hebr. KiPPéR;

*Gr. laos=Hebr. NgàM [hamartia=

18. In hetgeen immers hij zelf geleden heeft, beproefd geworden, is hij krachtig beproefden te helpen.

6

3.1. Daarom, geheiligde broeder/zusters, aan hemelse roeping mede (deel-)hebbenden, hebt besef van een afgezondene en een vooraanpriester van ons gelijkgevend spreken van Jezus, 2. trouw geschiedend aan hem die hem gemaakt heeft, zoals ook Mozes in geheel zijn²⁷ huis. 3. Want deze is meer dunkzwaarte tyen opzichte van Mozes waardig naar gelang meer waardering heeft dan het huis hij die het toebereidde.

κ-4

²⁵ Cit van II Sam.22:3, letterlijk volgens de LXX. Maar precies deze drie woorden ontbreken in de Hebreeuwse tekst. Ze ontbreken ook in de paralleltekst: psalm 18:3, volgens de Hebreeuwse tekst, maar ook in de Griekse vertaling van de LXX! Dezelfde woorden staan in de Griekse tekst van de LXX van Jes.8:17, als vertaling van twee Hebreeuwse woorden, die als volgt te vertalen zijn: en ik ben gespannen op (Hebreeuws: QáWáH, dat meestal met 'hopen' wordt vertaald) hem.

²⁶ Deze woorden zijn een citaat van Jes.8:18 volgens de Griekse tekst van de LXX, die hier de Hebreeuwse tekst op de voet volgt: kijk-eens ik en -de-borelingen die geeft aan mij die-JHWH-van-Israël. In de LXX en in het NT wordt het Griekse paidion ook voor andere Hebreeuwse woorden gebruikt. Ter wille van de Griekse concordantie vertalen we het met 'kind'.

²⁷ Wellicht gaat het hier niet om Mozes' huis, maar om het huis van God; datzelfde dient overwogen te worden t.a.v. vs 7.

4. Want alle huis wordt toebereid door iemand, maar die de-al-afheid*
 5. En Mozes is wel trouw in geheel zijn huis als heerdienaar²⁸ tot getuigenis van wat nog bepraat zou gaan worden,
 6. maar Christus (is) als een stichtzoon over zijn huis,
 7. als wiens huis wij geschieden, indien wij de allesverwoording en de bepraling* van de hoop (tot het al-af-zijn in zekerheid) aanhouden.
 8. Daarom, zoals zegt de beluchter* de heilige:
 vandaag indien jullie zijn stem horen, stijf* niet jullie harten zoals bij de verbittering naar de dag van de beproeving* in de inbrengleegte*,
 9. waar beproefden de omvamenden* ter gewichtgeving
 10. en zagen mijn werken veertig jaren. Daarom had ik weerzin* voor deze geschiedronde* en ik zei: altijd tuimelen* zij met het hart, maar niet volkènnen zij mijn neemwegen*,
 11. Zo zwoer* ik in mijn walgtoorn*: als zij ooit zullen binnengaan in mijn ruststop*³¹.
 12. Let op, zuster/broeders, dat niet
- *Gr.panta=(hier)Hebr.KàL
 *Gr.therapoon=Hebr.NgèBèD²⁹
 *Gr.pneuma=Hebr.RuWàCh
 *Gr.sklèrunoo=Hebr.QáSháH
 *Gr.peirasmos=Hebr.NáSáH
 *Gr.erèmos=Hebr.MiD'BàR
 *Gr.patèr=Hebr.AáB
 *Gr.prosochthizoo=Hebr.QuWTh
 *Gr.genos=Hebr.DóWR
 *Gr.planaoo=Hebr.ThuWL
 *Gr.hodos=Hebr.DèRèK
 *Gr.omnumi=Hebr.SháBàNg³⁰
 *Gr.katapausis=Hebr.MeNuWCháH

²⁸ De schrijver citeert hier (bijna!) letterlijk naar de LXX Num.12:7: “Niet alzo (nl. zoals Mirjam en Aäron) mijn zorgdrager (therapoon) Mozes: in geheel mijn(= Gods huis, in Hebr. Mozes' eigen huis) huis geschiedt hij getrouw”. De Hebreeuwse tekst (letterlijk, zie BAND I): “niet~vastzo de-heerdienaar-mijner Mozes, in-de-al-afheid-van~het-huis-mijner is-getrouw hij”.

²⁹ Het Gr.woord therapoon komt in het NT alleen hier voor, het is in de LXX vooral in Exodus en Numeri de vertaling van het Hebreeuwse NgèBhèD. Elders is dat meestal doulos.

³⁰ De kern van dit hebreeuwse werkwoord is het getalwoord ‘zeven’; in TeNaKh vertalen we dit woord dan ook met ‘zich bezevenen’. In het hebreeuws duidt het op *handelen*, veel meer dan op *spreken*, zoals in het Grieks en in onze talen. Wie zo handelt als het hebreeuwse woord beschrijft, *zweert* in het Griekse taal en in de meeste Indogermaanse talen. Omdat ‘zich bezevenen’ te sterk afwijkt van het Griekse idioom – en van het onze - kiezen we hier voor ‘zweren’, maar voor de schrijver van deze brief is het meer een handeling dan een verbale activiteit.

³¹ De schrijver citeert hier Psalm 95:7b-11, vrijwel letterlijk volgens de LXX (Ps.94:7b-11). De Hebreeuwse tekst is BAND III.1 als volgt letterlijk vertaald: (7b)“ *vandaag: ware't-dat de-stem-zijner jullie aan't-horen-zijn.* (8)*niet aan't-stijven-jullie de-harten-jelieder als-te-MeRieBáH* (Psalm 95 doelt hier op de geschiedenis in Ex.17. De LXX ‘vertaalt’ deze naam met een begrip nl. ‘bitterheid’) *als-op-de-dag-van MâSSáH* (ook deze naam komt uit Ex.17 en deze ‘vertaalt’ de LXX in een begrip nl. ‘beproeving’; en dat is even opmerkelijk als het feit dat de Joodse schrijver van deze brief hier de weergave van de LXX overneemt). (10) *veertig jaarndering be-ik-weerzin-aan't-hebben in-de-(geboorte)ronde: en-voorts-zeg-ik: een-gegotenvolk tuimelenden van hart (zijn)zij;en-zij, niet~volkènnen-zij de-neemwegen-mijner.*(11)*wat-ik-mij-bezeven in-de-walgneus-mijner; ware't-dat-zij'aan't-komen-zijn naar-de-rustplaats-mijner.*

geschieden zal in iemand van jullie
een hart slecht en ontrouw
in het afstand nemen vandaan van
de levende God.

13. Maar roept toe elkaar op iedere
dag tot aan die waarop heden
wordt geroepen, opdat **niet gestijfd wordt**³²
iemand uit jullie in tuimeling
van verwaarding;

14. want als mede-hebbenden de Christus
geschieden wij, indien wij het zekere
vooraangaande* van het bestaan

Gr. archè=Hebr. RéAShiet

tot de al-afheid* onderhouden,

15. in het gezegd worden:
**heden indien jullie zijn stem horen,
maakt niet stijf* jullie harten
zoals bij de verbittering***³³

Gr. sklèreuoo=Hebr. QáSháh

Gr. pikros=Hebr. MâRàR

16. Sommigen immers, gehoord hebbend,
werden verbitterd, maar niet allen
die uitkwamen uit Egypte door Mozes.

17. Maar tegen wie had hij weerzin
veertig jaren?³⁴ Niet tegen de verwaarders,
van wie **vielen de lijken*** in de
inbrengleegte³⁵?

Gr. koolon=Hebr. PhèGèR

18. Wie **zwoer*** hij niet te zullen inkomen
in de rust van hem³⁶, indien niet hen die

Gr. omnumi=Hebr. SsáBàNG (= be-
[zevenen.

³² Woorden uit psalm 95 vs 7b, 8a; zie de volgende voetnoot.

³³ Hier citeert de Joodse schrijver Psalm 95:8, woordelijk naar de LXX (Ps.94:7b,8a). De Hebreeuwse tekst luidt (letterlijk vertaald, zie BAND III):(7b) “vandaag: ware’t-op-de-stem-zijner zijn-jullie-aan’t-horen.(8a) niet-aan’t-stijf-maken-jullie-de-harten-u-lieder-als-(in)-MeRieBáH”. De Joodse vertalers van de LXX hebben in plaats van ‘als’ (Hebr. ‘Ke’) het woordje ‘in’ (Hebr. ‘Be’) gelezen. De Hebreeuwse letters K en B lijken erg op elkaar en kunnen dus gemakkelijk verwisseld worden of fout worden overgeschreven. En toen hebben deze vertalers in plaats van de naam ‘MeRieBaH’ (=‘bitterheid’) het begrip ‘bitterheid’ gelezen. En zo citeert Paulus deze tekst. Het is natuurlijk heel goed mogelijk dat deze psalm ook in deze Hebreeuwse versie bekend is geweest. Zowel Psalm 95 als de schrijver van deze brief verwijst hier naar de geschiedenis van Ex.17. Ook hij voert hier een debat met Joodse tegenstanders en doet dat door hen hun (en zijn!) eigen geschiedenis voor te houden. Die geschiedenis is gekenmerkt door verzet tegen de weg die die-JHWH-van-Israël met Israël gaan wilde – en ook daadwerkelijk ging en . . . nog altijd gaat! Een ‘zuiver-gang’, een BeRieTh, een verzoeningsroute. Juist deze geschiedenis vol verzet van de kant van Israël, toont die-JHWH-van-Israël als een God die zijn partnervolk nooit wegstuurt en dus ook nu, ondanks hun verzet tegen Jezus de Christus, niet afschrijft en verwerpt. Hij verwerpt hun gedrag, maar niet henzelf. De schrijver voorziet hier dat de kerkgeschiedenis evenzo een geschiedenis van verzet tegen de Christus zal gaan worden en bereidt zijn lezers daar voorzichtig op voor.

³⁴ Hier verwijzen de bewoordingen naar Num.14, met name vs 22 en 29. Aan het slot van vs 34 lezen we deze woorden volgens de Hebreeuwse tekst: “. . . en-voorts-zijn-zij-aan’t-volkennen het-verijdelen-door-mij”. Hier vertaalt de LXX: “en zij zullen volkennen de neuswalging (orgè) van mij”. De schrijver van deze brief gebruikt hier een ander Grieks woord voor de vertaling van het Hebreeuws, nl. prosochtizoo, dat in de LXX meestal de vertaling is van het Hebreeuwse werkwoord QuWTh, dat ‘weezin hebben’ betekent en dat ook diwkijls voorkomt in de verhalen over Israëls verzet tegen Mozes en de profeten.

³⁵ Zie weer Num.14:22 en 29, volgens de Griekse tekst van de LXX. Het Griekse woord ‘koolon’ betekent eigenlijk ‘been’ of ‘poot’ en soms ‘lichaamsdeel’. Alleen in de LXX en het NT wordt het in deze betekenis gebruikt. Men vermoedt hier een Hebraïsme.

³⁶ Zie weer Num.14:22.

zich onveilig voelden?

19.En wij letten erop, dat zij niet de kracht hadden in te komen door ontrouw.

4.1.Wij nu hebben er ontzag voor dat ooit niet, omdat verlaten werd de belofte in te komen tot de rust van hem, iemand van jullie dunkt laat-achter geraakt te zijn.

κ-5

2.Ook wij immers geschieden als goednieuwsgeboodschappen zoals ook zij³⁷.

Maar geen nut had de inbreng van het hoorgerucht* voor hen, omdat die zich niet samen gemengd had met het vertrouwen bij de hoorders.

*Gr.akoè=Hebr. ShémàNg

3.Want **wij komen in tot de rust***, die vertrouwd hebben, zoals gezegd is: **zo heb ik gezworen in mijn walgtoorn: als zij inkomen tot mijn rust . . .**³⁸.

*Gr.kakapauma=Hebr.MeNuWCháh

ondanks de werken die vanaf het ontwerp van de ordentelijkheid geschied waren;

4.Hij gezegd heeft hij immers ergens omtrent de zevende(dag) aldus: **en God russteop de dag de zevende van al zijn werken**³⁹.

5.En daarbij wederom: **indien toch zij zullen inkomen tot mijn rust,**

6. aangezien achtergelaten wordt, dat sommigen ingaan daarin, en de eerderen, aan wie goednieuws geboodschapt werd, niet ingaan door wantrouwen,

7.stelt hij wederom in grens een zekere dag, **heden**⁴⁰, bij David, die zegt na zoveel tijd, zoals voorgezegd werd:

heden indien jullie zijn stem horen.

³⁷ Hier weer deze waarschuwing dat de geschiedenis van de ecclesia Christi hetzelfde verloop kan/ zal hebben als de ordegemeenschap van Israël.

³⁸ Hier wordt opnieuw Psalm 95 aangehaald en wel vs 11, het laatste vers van deze psalm. Het citaat volgt precies de tekst van de LXX (Ps.94:11). De LXX volgt de Hebreeuwse tekst op de voet.

³⁹ Citaat van Gen.2:2, letterlijk naar de vertaling van LXX, die op haar beurt de Hebreeuwse tekst, behalve dat daar het Hebreeuwse ShábàT staat, dat we het beste met ‘verstillen’ kunnen vertalen. De schrijver van deze brief verbindt blijkbaar Gen.2:2 met Psalm 95:11 op grond daarvan dat in de Griekse vertaling van de LXX een en hetzelfde begrip ‘katapausis’ wordt gebruikt, terwijl in de Hebreeuwse teksten twee verschillende woorden staan. Inhoudelijk hangen deze Hebreeuwse woorden wel samen, maar de context waarin ze voorkomen verschilt nogal.

⁴⁰ Weer een verwijzing naar Psalm 95 nu naar vs 7, dat hierna met vs 8 geciteerd wordt, en alweer naar de Griekse tekst van de LXX (Ps.94:7/8). De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND II.2) luidt : “ . . . vandaag: ware ’t-dat-jullie de-stem-zijner aan ’t-horen-zijn.”,

maakt niet stijf jullie harten.

8. Want indien Ièsous^{41*} hen rust bracht,
dan had hij niet over een andere dag
na deze (dingen) gepraat.

*= Jozua

9. Dus wordt er achtergelaten
een verstillig* voor het volk van God.

*Gr. sabbatismos=ShàBàT

10. Want hij die inkomt naar zijn rust,
rustte ook zelf vandaan van zijn werken⁴²,
zoals vandaan van de eigen God.

κ-6

11. Wij bevliditgen ons in te komen
naar die rust, opdat niet iemand
in het zelfde voortoonbeeld valt
van overtuigingsloosheid.

12. Want levend is de woordinbreng*
van God en werkzaam en doorsnijdender
boven alle zwaard twesnijdend
en dóórkomend tot aan verdeling toe
van de lichaamziel en van de beluchting,
en van de gewrichten⁴³ en van de mergdelen,
en een beoordelaar van de gemoedsinstellingen
en de innerlijke beseffen van het hart⁴⁴.

*Gr. logos=Hebr. DàBàR

13. En niet geschiedt een schepping
niet tevoorschijn gekomen voor zijn
vertegenwending, maar alle (dingen)
(zijn) naakt en aan de hals getrokken⁴⁵
voor de ogen van hem bij wie voor ons
die woordinbreng (is).

14. Hebbende nu een grote
vooraangaande priester⁴⁶, die de hemelen
doorgekomen is, Jezus, de stichtzoon
van God, moeten wij versterken
het gelijkgevend spreken.

15. Niet immers hebben wij
een vooraangaande priester, die
niet de kracht heeft mede te lijden
met de onvastheden van ons, maar
die beproefd is naar alles

⁴¹ Zo wordt Jezus in het Grieks gespeld, maar het is ook de vergrieksing van de Hebreeuwse naam Jozua (JeHóWShuWáH). In de LXX heet het bijbelboek Jozua Ièsous, Jezus dus. Hier gaat het echter niet om Jezus, maar om Jozua, daarom spellen we naam hier preciezer naar het Grieks.

⁴² De schrijver verwijst hier naar de Griekse tekst van Gen.2:2 in de LXX.

⁴³ Letterlijk 'koppelingen'.

⁴⁴ In deze opsomming wordt het gehele menselijke lichaam beschreven als het geheel van plekken, waar wat wij het innerlijk leven, het geestesleven zijn gaan noemen, zich afspeelt met het hart als beslissend lichaamsdeel. Dat zij ook de leden waarover Paulus schrijft zowel in de brief aan de Romeinen als in de brieven aan Corinthe. Het hoofd wordt in deze opsomming niet genoemd, want dat is niet de plek waar zich het geestesleven afspeelt, dat is het orgaan waarmee dit innerlijk leven naar buiten treedt en dat die innerlijke = inwendige mens ontvankelijk maakt voor wat van buiten af komt. De mens is daarom echt een lichaamziel of een zielelichaam.

⁴⁵ Een beweging bij het naakt (= gumnos) worstelen, waardoor iemand te kijk komt te liggen.

⁴⁶ Meestal wordt hier 'hogepriester', maar het woord zegt, dat het gaat om een preister die vooraan gaat.

In gelijkelijkheid zonder verwaarding.

16. Wij moesten nu toekomen met allesverwoording voor de troon van de goede gunst, opdat wij zouden aannemen gratie en goede gunst zouden in vinden tot goetijdige hulp.

5.1. Alle vooraangaandpriester immers vandaan van de mensen genomen wordt over mensen aangesteld voor de (dingen) bij God,

opdat hij aandraagt en geschenken* en slachtgaven* over de verwaardingen**

2. die de kracht heeft naar de maat te lijden met de on-kennenden en tuimelenden, immers ook hij om zich heen legt onvastheid;

3. en daardoor is hij verplicht, zoals omtrent het volk, zo ook omtrent zichzelf aan te dragen over de verwaardingen,

4. en niet voor zichzelf neemt iemand die waardigheid, maar de geroepene door God, zoals ook Aäron.

5. Alzo ook heeft de Christus niet zichzelf dunkzwaarte gegeven om in de geschiedenis te komen als vooraangaandpriester, maar hij die gepraat heeft tot hem:

(als) stichtkind van mij geschied jij, heden heb ik jou de geschiedenis ingebracht.⁴⁷

6. Alzo ook in een andere (plaats) zegt hij: **jij priester in de wereltijd volgens de inzetting van Melchisedek.**⁴⁸

7. In de dagen van zijn vlees* en noodvragen en smekingen tot hem die krachtig is hem te bevrijden uit de gestorvenheid met vermogend gebrul en tranen aangedragen hebbend en verhoord zijnde vanuit vroomheid,

8. heeft hij, hoewel geschiedend (als) sticvhtzoon, geleerd vanuit wat hij leed, gehoorzaamheid,

9. en al-af-geworden zijnde geschiedde hij voor allen die gehoorgeven aan hem tot reden van bevrijding wereldlang,

10. aangeprezen door God als

*Gr. dooron = (hier)Hebr. QorBáN

*Gr. thusia=Hebr. ZèBàCh

[**Gr. hamartia=Hebr. ChæTháAáH

*Gr. sarx=Hebr. BáSháR

⁴⁷ Hier wordt Psalm 2:7 geciteerd, letterlijk volgens de LXX. De Hebreeuwse tekst luidt, letterlijk vertaald (zie BAND III.1): *“hij-zegt naar-mij stichtkindzoon-mijner jij; ik: deze-dag baar-ik-jou.”*

⁴⁸ Hier wordt psalm 110:4 geciteerd, letterlijk volgens de LXX (Psalm 109:4). De Hebreeuwse tekst luidt, letterlijk vertaald (zie BAND III.2): *“jij~priester voor-wereldlang; op-het-ingebrachte-van MàL’KieJ~TsèDèQ”*.

vooraangaandpriester volgens de inzetting van Melchisedek.

11. Omtrent wie voor ons de inbreng veel is en moeilijk naspeurbaar om te zeggen, immers langzaam zijn jullie aan't geschieden in gehoorgevingen,

κ-7

12. en immers verplicht-zijnde te geschieden (als)leraren door de tijd hebben jullie wederom behoefte dat iemand jullie leert de basislijnen van het vooraangaande van de inbrengwoorden van God, en jullie geschieden als behoefte hebbenden aan melk, niet aan degelijke voedsel.

13. Want alwie het houdt op melk (is)onbeproefd in de inbreng van de gerechtigheid, (als)spijsling immers geschiedt hij.

14. Maar voor wie al-af-zijn geschiedt het degelijke voedsel, daar zij door een reeks de aanvoelvaardigheden hebben die geoefend zijn tot het beoordelen van het prachtige en het kwade.

6.1. Daarom, verduwend de inbreng van Christus van het vooraangaande, dragen wij aan tot de al-af-heid, niet wederom de grondvesting neerwerpend van een besefverandering vandaan lijfdode werken en van een vertrouwen op God,

2. van een leer van dompelingen, en van oplegging van handen, van opstanding der lijfdoden en van een oordeel wereldlang.

3. En dit zullen wij maken, indien tenminste God (ons) afvaardigt.

4. Er is immers geen kracht om hen, die, eenmaal verlicht geworden, gesmaakt hebben en de hemelse schenkingen en (als)medehouders geschieden van de heilige beluchting/ter

5. en de prachtige woordinbreng* gesmaakt hebben van God en de krachten van de aanstaande zijnde wereldtijd,

*Gr.rèma

6. en afvallig zijnde, wederom te vernieuwen tot besefverandering, hen die weer kruispalen de stichtzoon

van God en tot toonbeeld maken.
 7. Het land immers, dat indrinkt
 de vaak op hem komende regenval
 en dat baart gewas goed ingesteld
 voor diegenen door wie het ook
 verbouwd werd, neemt aan
 de inzegeningen vandaan van God.

8. maar **dat uitbrengt doornstruiken
 en distels**⁴⁹ (is) ongewichtig en
 kleinering* lijfna, waarvan
 het al-af-worden* (is) tot verbranding.

*Gr. katara = (hier) Hebr. QáLáLáH

*Gr. telos = hebr. KáLieJL

62

9. Maar wij zijn overtuigd omtrent jullie,
 beminden, van betere en bevrijding
 hebbende (dingen), ook indien wij
 alzo praten.

10. Niet immers (is) onrechtmatig God
 om te praten van jullie werk
 en van de minne, die jullie betoond
 hebben tot zijn naam,
 heerdienaar geweest voor de heiligen
 en heerdienend.

11. Maar wij verlangen moedig*,
 dat ieder van jullie dezelfde vlijt
 betonen tot volledige vervuldheid
 van de hoop tot de-al-afheid,

*Gr. epithumeoo = Hebr. AáWáH

12. opdat jullie niet (als) langzamen
 geschieden, maar naspelers
 van wie door vertrouwen en
 grootmoedigheid wettig aandeel hebben
 in de beloften.

13. Want God, die aan Abraham beloofd
 had, daar hij bij geen grotere onder ede
 had te spreken, **zwoer bij zichzelf***,
 zeggende:

*Gr. omnumi = Hebr. SháBàNg

14. **ware't-dat ik niet zegenend*
 zou zegenen jou en volte makend
 maak ik een volte van jou**⁵⁰.

*Gr. eulogeo = Hebr. BáRàK

15. En zo grootmoedig geweest
 heeft hij zich laten toevallen de belofte.

16. Want menselijken zweren bij het
 grotere en voor hen (is) het einde
 van alle tegenspraak de eed ter verzekering.

⁴⁹ Hier wordt verwezen naar Gen.3:18, waar in de LXX dezelfde twee Griekse woorden staan: doornstruiken en distels. In plaats van 'uitdragen' (ekpheroo) staat daar echter 'anateloo' = 'opstijgen'. De Hebreeuwse tekst luidt (letterlijk vertaald, zie BAND I): "*En-doonstruik en-distelis-het-aan't-doen-uitspruiten voor-jou*".

⁵⁰ Hier wordt Gen.22:16 en 17. geciteerd, vrijwel letterlijk volgens de bewoordingen in de LXX. De erlijke (zie BAND I) vertaling van de Hebreeuwse tekst luidt: ". . . ik bezeven-mij konde-van-die-JHWH-van-Israël; . . . ja~inzegenend ben-ik-aan'tinzegenen-jou: en-veel-makend ben-ik-aan't-maken het-kiemsel jouwer".

17. Waarmee God, besluitend te overaan te tonen aan de wettig aandeelhebbenden aan de belofte, het onoverbrengbare van zijn besluit heeft bemiddeld met een eed,

18. opdat wij door twee inbrengzaken*, (die) onoverbrengbaar (zijn), waarin niet van kracht is dat God liegt, sterke toeroeping hebben, (wij) die toevlucht zoeken om sterk te vatten de voor(ons)liggende hoop

19. welke wij als een anker hebben van de lichaamziel en onwankelbaar en stevig en **binnenkomend in het inwendige* van het gordijn**⁵¹,

20. waar een voorloper om ons is binnengekomen Jezus, naar de **inzetting van Melchizedek**⁵², die (als) vooraangaand priester geschiedt voor wereldlang.

7.1. Hij (is) immers de Melchizedek, koning van Salem, priester van God de hoogste, die tegemoet ging Abraham, die terugkeerde vandaan van de slag van de koningen, en hem inzegende⁵³,

2. aan wie ook **een tiende vandaan van alles**⁵⁴ Abraham vereffende*, eerstens vertolkt (als) koning van gerechtigheid⁵⁵, en vervolgens ook **koning van Salèm**⁵⁶,

3. omvamide-loos, moederende-loos, geschiedrondekennisloos, noch een vooraangaande van dagen noch van het leven een al-afheid hebbend, maar gelijkenis hebbend met de stichtzoon van God blijft hij priester in doordracht⁵⁷.

*Gr. pragma=(hier)Hebr. DáBháR

*Gr. esooteron=Hebr. PeNieMieJ

κ-9

*Gr. merizoo=Hebr. CháLàQ

⁵¹ Deze woorden komen voor in de Griekse vertaling van de LXX van Leviticus 16:2 en 12, waar verteld wordt over liturgie van de Grote Verzoendag, als de hogepriester binnen gaat in het heilige der heilige achter het gordijn (het voorhangsel).

⁵² Hier wordt in Psalm 110 (LXX 109) vs 4 over gesproken.

⁵³ Deze geschiedenis staat reteld in Genesis 14: 17-20. De tekst hier volgt de bewoordingen in de LXX, maar is geen precies citaat, noch van de LXX-tekst, noch van de Hebreeuwse tekst.

⁵⁴ Ook deze woorden zijn ontleend aan het verhaal uit Genesis 14.

⁵⁵ Melchizedek gespeld volgens de Hebreeuwse letters: Mál'KieJ~TsèDèQ: het eerste hebreeuwse woord betekent 'koning-van' en het tweede 'gerechtigheid'.

⁵⁶ De naam van deze stad met Hebreeuwse spelling: SháLéM en daarin horen we het woord SháLóWM = vrede. Deze naam wordt wel in verband gebracht met de naam Jeruzalem, JeRuW-SháLáJieM. Dat was oorspronkelijk een stad (stadje) van de Jebusieten, een van de Amoritische volken in het toenmalige Kanaän: Salem van de Jebusieten dus: Jebusalem en dat werd Jeruzalem. In de Hebreeuwse taal is in de naam Salem het woord SháLéM te horen ; of dat als woord in de oude Kanaänitische taal ook die betekenis had, is onbekend.

4. En beschouwt hoeverstrekking hij (is), aan wie een tiende gegeven heeft van de topstapels Abraham de vooraangaand omvamide⁵⁸.
5. En zij nu vandaan van de stichtzonen van Levie, die het priesterschap aannemen, hebben het gebod om te onttinden het volk volgens de wetsuitlegging, dat geschiedt (als) hun broederverwanten, hoewel zij uitgekomen zijn uit de heup van Abraham.
6. Maar hij van wiens geschiedronde gezegd wordt niet vandaan van hen (te zijn), heeft verdiend Abraham en heeft hem die heeft de beloften ingezegend..
7. Maar zonder alle tegenspraak wordt de mindere door de meerdere ingezegend.
8. En hier (zijn) wie tienden nemen stervende mensen,
9. maar daar hij van wie getuigd wordt dat hij leeft. En om sprake te spreken, door Abraham wordt ook Levi die tienden aanneemt, verdiend.
10. Want in de heup van zijn omvamide geschiedde hij nog toen Melchizedek hem tegemoet ging.
11. Indien er nu al-afheid door het Levititische priesterschap geschiedde, want het volk werd daarbij de wetsuitlegging gesteld, welke (is) nog de behoefte dat er **volgens de inzetting van Melchizedek** een andere priester opstaat en niet naar de inzetting van Aäron wordt gezegd (te zijn)?
12. Want wanneer omgesteld wordt

κ-10

⁵⁷ Dit Griekse woord komt allen hier maar voor en is afgeleid van het werkwoord 'pheroo', dat 'dragen' betekent: Melchizedek draagt dit priesterschap als koning door de tijden heen. Het is een heel bijzondere gebeurtenis in de verhalenreeks over Abraham, die in Genesis 14:17-21 beschreven wordt. Een gebeurtenis die op zichzelf staat en een opvallende koningsnaam, die ook verder nergens voorkomt. Hij geldt als de vertegenwoordiger van de naties, die Abraham in zijn nabijheid welkom heet en te eten geeft. Abraham is hem schatplichtig en vervult die plicht ook. Dit prachtige verhaal bevestigt dat de positie van Abraham in Kanaän die van een gast is, zij het een welkome, de positie die sinds de ballingschap kenmerkend is voor de in diaspora levende Joodse gemeenschap. In het volgende verhaal wordt dat ook duidelijk, als Abraham de have weigert die de koning van Sodom als vergoeding voor Abrahams hulp aanbiedt, met de zin "opdat jij niet kunt zeggen: ik heb Abraham rijk gemaakt". Hier klinken noties die elke diaspora Jood maar al te bekend zullen voorkomen.

⁵⁸ Hier staat het woord patriarchès, dat meestal met 'aartsvader' vertaald wordt. 'Aarts' is echter een verbastering van het Griekse 'archè' en dat betekent: vooraangaan.

het priesterdom uit dwang, geschiedt ook een omstelling van de wetsuitlegging.

13. Want overwie gezegd wordt deze (dingen) heeft het gehouden met een andere stamstaf, waarvan niemand is vast gehouden voor de slachtplaats.

14. Want overduidelijk (is't) dat uit Juda is opgestegen onze machtiger, tot welke stamstaf omtrent priesters Mozes niets bepraat heeft.

15. En te over nog welduidelijk geschiedt't nog, indien volgens de gelijkenis van Melchizedek een andere priester opstaat, 16., die niet volgens de wetsuitlegging van het vleselijke gebod in de geschiedenis is gekomen, maar volgens de kracht van het onontlosbare leven.

17. Want hij getuigt: **jij(bent) priester tot wereldlang volgens de inzetting van Melchizedek.**⁵⁹

18. De terzijde-stelling immers van het tevoren ingevoerde gebod geschiedt door zijn onvastheid en onnut;

63

19. niet immers maakt-al-af de wetsuitleg, maar de binnenvoering van een betere hoop, waardoor wij lijfna-komen* aan God.

*Gr. engngizoo=Hebr. QáRàB

20. En voorzover niet zonder eed-zwering, - zij immers zonder eedzwering (als) priesters geschied zijnde,

21. maar hij met eedzwering door die zegt tot hem: **gezworen* heeft de machtiger en niet zal hij van belang veranderen: jij priester wereldlang; -**

*Gr. omnumi=Hebr. ShóBàNG (zich [bezevenen.

22. voorzover ook van een betere instelling* is lijfna geschied Jezus.

*Gr. diathèkè = Hebr. BeRieJT (zuiver-gang)

23. En zij zijn geschied (als) meerdere priesters om door het sterven verhinderd te worden altijd te blijven.

24. Maar hij doordat hij blijft tot wereldlang heeft een onovertreedbaar priesterschap,

25. vanwaar hij ook de kracht heeft te bevrijden tot al-af-heid hen die toekomen door hem tot God, altijd levend om te

⁵⁹ Citaat uit Psalm 110:4 volgens de Griekse tekst van de LXX. Deze hele psalm gaat over een zoon van David, die koning is; welke? De Messias? Zowel bij uitleg van de passage uit Genesis 14 als van deze psalm hebben deze vragen de Joodse uitleggers de eeuwen door stevig bezig gehouden. Het is begrijpelijk, dat deze passages in de Christelijke uitlegtraditie op Jezus werden betrokken.

intervenieren voor hen.

26. Want een zodanige vooraangaand priester past ook ons, volgens de norm, kwaadloos, ombesmet, afgezonderd vandaan van de vervaarders, en hoogstaander dan de hemelen geworden;

27. die niet heeft per dag een dwang zoals de vooraangaand priesters eerst over de eigen verwaardingen slachtingen* op te dragen**, vervolgens over die van het volk; want dit maakte hij op één enkele maal* toen hij zichzelf opgedragen heeft.

28. De wetsuitleg immers stelt aan menselijken (als)vooraangaand priesters die onvastheid hebben, maar de inbreng* van de eedaflegging die(is) na de wetsuitleg, stichtzoon die tot in wereldtijd al-af-gemaakt is.

8.1. Maar hoofdzaak (is) bij de gezegde (dingen), wij hebben een zodanige vooraangaand priester die neerzit aan de rechter(zijde) van de troon van de grootheid in de hemelen, 2. een bedienaar van de geheiligden^{60*} en van de waarachtige **tent die geplant* heeft de machtiger⁶¹**, niet een mens.

3. Want alle vooraangaand priester wordt tot het opdragen van geschenken en slachtgaven aangesteld, vandaar de dwang, dat ook deze iets heeft, wat hij op zou dragen.

4. Indien hij nu geschiedde op het land zou hij niet geschieden als priester, daar er geschieden opdragenden van geschenken volgens wetsuitlegging;

5. welke bedienen het voortoonbeeld en de schemering van de hemelse (dingen), zoals Mozes in gebruik genomen

*Gr. thusia=Hebr. ZèBàCh; **Gr. anaphe-
[rein=Hebr. NgáLáH(hiphíl)

*Gr. ephhapax = Hebr. AèChàT

*Gr. hagogos=Hebr. QáDóWSh

*Gr. pègnumi = (hier) Hebr. NáThàNg

⁶⁰ Of: geheiligde dingen

⁶¹ Deze woorden staan in de Griekse versie van de LXX in Num.24:5 en 6, in de derde profetie van Bileam. De letterlijke vertaling van de Hebr. tekst (zie BAND I) luidt: 5. "wat~goed **de tenten** (LXX: skènè) JàNgæQoBh; de-woningen-jouwer JieSseRáAéL. 6. als-beken uitgerekt, als-omschuttingen op een-blikkering; als-aloëbomen (SV: sandelbomen, NGB: idem; Zij volgen de vocalisatie van de Masoreten. Dezelfde medeklinkers kunnen echter ook anders gevocaliseerd worden en staat er 'tenten' en die lezing volgden de Joodse vertalers in Alexandrie toen zij tussen 300 en 100 v. Chr. TeNaKh in het Grieks vertaalden. Die lezing volgt ook de schrijver van de Hebreeënbrief.) **plant die-JHWH-van-Israël, als ceders aan~wateren.**"

was, toen hij aanstaande was,
om al-af te maken de tent;
zie, beweert hij immers, **jij zult
maken de-al-afheid volgens
het voorbeeld dat jou getoond
werd op de berg⁶².**

6. Maar nu zij hem toegevallen
draagwaardiger diensten, zoveel
als hij ook (als) de betere
middelaar geschiedt van een
instelling*, welke op betere beloften
wettelijk ingesteld werd.

*Gr. diathèkè = Hebr. BeRieJT

7. Indien immers dat eerste onberispelijk
geschiedde, zou niet voor het tweede
een opstaanplaats gezocht zijn.

8. Berispend immers zegt hij hen:
**Zie dagen komen, zegt de machtigher,
en ik zal al-af-doen-zijn* bij het huis
Israël en bij het huis Juda een nieuwe
instelling,**

*Gr. sunteleoo = Hebr. KálàL

9. **niet volgens de instelling die ik
gemaakt heb voor hun omvamenden
op de dag dat ik hen bij de hand opnam
om uitvte voeren hen vandaan van het
land Egypte, omdat zij niet inbleven
in mijn instelling, en ik had geen belang
bij hen, zegt de machtiger.**

10. Omdat dit (is) de instelling, die ik
instellen zal voor het huis Israël na die
dagen, zegt de machtiger, gevend
mijn wetsuitleggingen in hun besef,
zal ik die ook op hun harten opschrijven.
En ik zal geschieden hun tot God
en zij zullen geschieden mij tot genotenvolk.

11. En zeker niet zal leraren elkeen zijn
stadgenoot, en elkeen zijn broeder/zuster-
verwant, zeggend: volkèn de machtiger,
omdat allen mij zullen volkènnen
vandaan van de kleine tot de grote van hen,
12. omdat ik vergevingsgezind* zal geschieden
voor hun ontwrichtingen* en hun
verwaardingens niet meer indachtig* zal zijn⁶³.

*Gr. hileoos= (meestal) Hebr. SálàCh

*Gr. adikia = (hier) Hebr. NgáWóWN

*Gr. mimnèskoo=Hebr. ZàKhàR

⁶² Hier wordt Ex.25: 40 geciteerd, volgens de bertaling in het Grieks van de LXX, alleen het werkwoord saar in Hebr. in de passieve vorm, en in de LXX in de mediumvorm. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND I) luidt: "en-zie en-maak in-de-stichtvorm-hunner, die-jij ziende(bent) op-de-berg."

⁶³ Hier wordt de bekende passage uit Jeremia geciteerd: Jer.31:31-34, vrijwel zoals die in de Griekse vertaling van de LXX te vinden is in Jer.38:31-34 (De hebreeuwse tekst die de Joodse vertalers voor zich hadden volgde op veel plaatsen een nogal afwijkende indeling). De kleine verschillen kunnen er aan worden toegeschreven, dat de schrijver van de brief aan de Hebreeën (waarschijnlijk) uit het hoofd heeft geciteerd. Vermeldenswaard is 1)

13. Met het zeggen 'nieuw' heeft hij oudtijds gemaakt het eerste. En het oudtijds geworden en het baardoud geworden (is)lijfna onverschijnbaarheid.

9.1. Wel heeft nu ook het eerste rechtmatigheden van dienst en het geheiligde (dat)ordentelijk(is).

2. Want de toebereide tent, de eerste, waarin en de zevenlamp* en de tafel** en de voorstelling van de broden, van welke gezegd wordt het Geheiligde;

3. En achter het tweede gordijn* een tent waarvan gezegd wordt het Geheiligde van de Geheiligde,

4. hebbend een gouden verwalmingvat en de kast* van de instelling** omhuld overal met goud, waarin een kruik van goud hebbend het manna en

de stamstaf van Aäron, die uitsproot en de borden van de instelling,

5. bovenover haar cheruben van dunkzwaarte, die beschemeren de betegeningsplaat*; omtrent welke (dingen) het niet geschiedbaar is nu iets te zeggen naar opsomming.

6. Deze (dingen) zo toebereid zijnde, kwamen binnen in de eerste tent ten allen (tijde) de priesters, diensten al-af-makend,

7. maar in de tweede eenmaal des jaars afgezonderd de vooraangaand priester, niet zonder bloed dat hij aandraagt jegens zichzelf en de ongewetenheden van het genotenvolk,

*Gr. luchnia = Hebr. MeNóWRÁH; **Gr. [trapeza = Hebr. ShoelÇhÁN

*Gr. katapetasma = Hebr. PàR'KàT

*Gr. kibootos = Hebr. AáRóWN; **Gr.

*Gr. hilastèrion = Hebr. KàPoRèT

dat i.p.v. het Griekse 'diatithèmi' in Hebreeën het Griekse werkwoord 'sunteleoo' (= overwegend de vertaling van de causatiebe, Hiphíl, vervoeging van het Hebreeuwse 'KáLáH' = al-af-doen-zijn) staat als vertaling van het hebreeuwse 'KáRàT' (= afscheiden); 2) de zinsnede die volgt op het woord Egypte wijkt eveneens af – zie de vet gedrukte tekst in de vertaalde Hebreeuwse tekst De Griekse vertaling volgt verder de Hebreeuwse tekst vrijwel op de voet. Hier volgt de letterlijke vertaling ervan (zie BAND II): (31) "*kijk-hier dagen (zijn)komende konde-van~die-JHWH-van-Israël; en-ik-scheid-af: samen-met~het-huis JieSs'RáAéL en-het-huis JeHuWDáH een-zuivergang (die)nieuw(is).* (32) *niet als-zuivergang: die ik-afscheid samen-met~de-omvamenden-hunner,op-de-dag-dat ik-hard-vat bij-de-hand-hunner, om-te-doen-uittrekken-hen vandaan-van-Het-land MieTs'RájieM; daar~zij verstoren enwel~de-zuivergang-mijner: en-ik ik-bezitter-ben bij-hen, konde-van~die-JHWH-van-Israël.* (SEDER) (33) *ja dit(is) de-zuivergang die ik-aan't-afscheid-ben samen-met~het-huis JieSs'RáAéL laat-achter de-dagen (nl.)deze konde-van~die-JHWH-van-Israël, ik-geef en-wel-de-uitlegging-mijner in-het-naderlijf-hunner, en-op-het-hart-hunner ben-ik-aan't-schrijven-haar en-ik-geschied voor-hen tot-gods, en-zij zij-geschieden-voor-mijtot-genoptenvolk.* (34) *en-niet zijn-zij-aan't-leren nogmalig: iedermenselijke enwel~de-metgezel-zijner en-iedermenselijke enwel~de-broederverwant-zijner te-zeggen,volkènt enwel~die-JHWH-van-Israël;ja de-al-afheid-hunner zij-zijn-aan't-volkènnen enwel-mij voor-vandaan-dekleine-hunner en-tot-de-grote-hunner konde-van~die-JHWH-van-Israël, ja aan't-vergeven-ben-ik het-geontwricht-hunner, en-bij-de-verwaarding-hunner niet ben-ik-aan't-hakennogmalig*".

8.terwijl de beluchter de heilige dit duidt, dat nog niet tevoorschijn was gekomen de neemweg van de geheiligden, omdat de eerste tent nog stand hield, 9.welke (is) vore-stelling* naar het tij* dat is ontstaan, volgens welke en geschenken* en slachtgaven** worden aangedragen, die niet de kracht hebben om volgens het mede-weten al-af-te-doen zijn degeen die dient*, 10.afgezonderd⁶⁴ bij etenswaren en dranken en draagwaardige onderdompelingen* rechtvaardigmakingen van het vlees tot het tij van juistzetting⁶⁵ opgelegd.

64

11.Maar Christus, te geschieden gekomen (als)vooraangaand priester van te geschieden gekomen goede dingen, door de betere en meer al-affe tent niet handgemaakt, die geschiedt niet van deze schepping* 12.en niet door het bloed van geitenbokken* en van runderen*, maar door het eigen bloed is gekomen één-enkel-malig* naar de geheiligde (plaatsen), een wereldlange loskoping uitgevonden hebbend. 13.Indien immers het bloed van geitebokken en ossen* en de as van een var**, bespattend gemeengenoten⁶⁶, heiligt tot reinheid van het vlees, 14.hoeveel te meer zal het bloed van de Christus (de Gezalfde), die door de beluchter van wereldlang zichzelf heeft aangedragen volgaaf* voor God, reinigen het medeweten van ons van lijfdode werken tot het dienen* van de levende God. 15.Daardoor geschiedt hij van de nieuwe instelling* (als)middelaar, opdat, omdat gestorvenheid geschiedde (als)lostkoping* van de overtredingen

*Gr.parabolè = Hebr.MáShàL
*Gr.kairos = Hebr.NgÉT
*Gr.dooron + (hier) Hebr.MiN'CháH
[**Gr.thusia = Hebr.ZáBàCh

*Gr.latreuoo = Hebr.NgáBàD

*Gr.baptismos = Hebr.TháBáL

κ-12

*Gr.ktisis
*Gr.tragos = Hebr. NgáTieJR
*Gr.moschos = (hier)Hebr.BáQáR
*Gr.ephhapax = Hebr. AèCháD

*Gr.tauros = (hier) Hebr.ShuWR
[**Gr.damalis = Hebr.PhàR

*Gr.amoomos = Hebr.TáMieJM

*Gr.latreuoo= Hebr.NgáBhàD

*Gr.diathèkè = Hebr.BeRieJT - zuiver-

*Gr.apolutroosis = Hebr.PiD'JóWN

⁶⁴ Vergelijk het Nederlandse 'uitsluitend'.

⁶⁵ Grieks: orthoosis : rechtzetting.

⁶⁶ Het Griekse woord, dat in de LXX niet voorkomt, hangt samen met woord 'koinos', dat ook hoorbaar is in het woord 'koinonia', dat we met bondgenootschap vertalen, omdat het in de LXX de (vrijwel) vaste vertaling is van het Hebreeuwse ChàBuWRáH, en in het woord 'koinè' waarmee het dagelijks gesproken Grieks wordt aangeduid. Het gebruik van het Griekse 'koinos' is vergelijkbaar met het gebruik van het woord 'gemeen' in het Nederlands. Dat horen we in 'gemeenschap', maar ook in 'gemeen' in de zin van 'ordinair' en zelfs 'geniepig'. Het Griekse woord in deze tekst van de brief aan de Hebreeën komt maar twee keer voor in het NT en we laten in de vertaling het ongunstige Nederlandse 'gemeen' horen: genoot-met-het-gemene, het onzuivere.

bij de eerste instelling, de belofte aan zouden nemen zij die geroepen zijn van een wereldlang wettelijk aandeel.

16. Waar immers een instelling⁶⁷ (is), is het dwingend, dat de gestorvenheid van de insteller aangedragen wordt.

17. Een instelling is immers bij lijfdoden* verzekerd, aangezien het nog niets vermag, wanneer de insteller leeft.

*Gr. nekros

18. Vandaar dat ook het eerste niet zonder bloed(storting) is vernieuwd.

19. Want toen bepraat was al-af het gebod volgens de wetsuitlegging door Mozes aan al-af het volk, genomen hebbend het bloed van de runderen en de geitebokken samen met water en wol van scharlaken en hysop, heeft en dat staafboek* en al-af het volk bespat⁶⁸,

*Gr. biblion = Hebr. SéPhèR

20. zeggend: **dit het bloed van de instelling die God jullie gebiedt.**⁶⁹

21. En de tent en ook al-af het gerei van de dienst* heeft hij met het bloed ongeveer alles bespat⁷⁰ volgens de wetsuitlegging,

*Gr. leitourgia = Hebr. NgáBhoDáH

22. en zonder bloedstorting geschiedt geen verduwing⁷¹.

23. Het is dwingend, dat de toonvoorbeelden van de (dingen) in de hemelen daardoor gereinigd worden, maar de hemelse (dingen)

⁶⁷ Hier krijgt het woord 'diathèkè' de betekenis van een (beschreven) wilsbeschikking ofwel nalatenschap. IN het Grieks van die tijd is het woord diathèkè, dat eigenlijk 'instelling' betekent, dat (ook) gaan aanduiden. Het is veelzeggend, dat de Joodse vertalers van de LXX juist dit Griekse woord hebben gekozen voor de vertaling van het Hebreeuwse BeRieJT. Daaruit blijkt (ten overvloede, want ook het Hebreeuws zelf toont dat aan), dat de vertaling 'verbond', hoe algemeen gebruikelijk ook in Joodse vertaling ook, toch zowel het Hebreeuws als het Grieks onrecht doet.

⁶⁸ Deze woorden brengen o.a. Num.19: 1-6 in herinnering, maar voora; Ex.24:6-8.

⁶⁹ Hier wordt misschien Ex.24:8 geciteerd, maar zeker is het niet, omdat bewoording nogal afwijkt van bv de LXX, maar ook nauwelijks als een vertaling van de Hebreeuwse tekst kan worden herkend. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie ook BAND I) luidt: "*En-voorts-neemt-MoShèH enwèl-het-roods, en-voorts-spat-hij op-het-genotenvolk; en-voorts-zegt-hij: kijk-hier het-roods-van-de-zuivergang die afscheidt die-JHWH-van-Israël genoot-met-jullie op al-af deze inbrengen*". De vertaling in de LXX volgt de Hebreeuwse tekst op de voet.

⁷⁰ Hier wordt verwqezen naar Lev.8:15 en 19.

⁷¹ Aanvullen: van verwaardingen, d.w.z. met bekendere, maar niet in de taal van het NT passende, woorden: vergeving van zonden. Ook het Nederlandse woord 'vergeven', laat vanuit de Nederlandse iets horen, wat we door het jargongebruik niet meer horen: het is een vorm van 'geven', ja van 'weg-geven'; je kunt immers een cadeau aan iemand anders vergeven hebben. Zelfs de notie 'weg-doen' klinkt door en dan zijn we al heel dichtbij het Griekse 'verduwen'. Het zo tot cliché-term verworden woord 'vergeven' kan via de weg van een andere taal, in dit geval de Griekse, maar die wordt in het NT gevuld vanuit het Hebreeuws, weer sprekend worden.

zelf door betere slachtgaven
ten opzichte van deze.

24. Niet immers in handgemaakte
heilige dingen is ingekomen
Christus, de evenbeelden van de
waarachtige, maar in de hemel
zelf, om nu tevoorschijn te treden
voor de vertegenwoordiging van God
om ons.

25. En niet opdat hij dikwijls zou
aandragen* zichzelf, zoals de
vooraangaande priester binnenkomt
tot het geheiligde volgens de
jaarkring met andersman bloed,

*Gr. prosperoo = Hebr. QáRàB(hiph.)

26. daar het noodzakelijk is dat
hij dikwijls lijdt vanaf het
ontworpen zijn van de ordentelijkheid;
maar nu één-enkel-malig is bij het
al-af-worden van de werelddtijden*
tot de terzijde stelling van de
verwaardig* door de slachtgave
van hem hij tevoorschijn gekomen.

*Gr. aioon=Hebr. NgoLám

*Gr. hamartia = Hebr. ChàThaeAám

27. En zoals het weg ligt voor mensen
één-enkel-malig te sterven, en
daarna het oordeel,

28. Zo ook Christus, één-enkel-malig
aangedragen geworden tot het
**opdragen* van de verwaardig van
velen⁷²**, wordt voor de tweede (keer)
zonder verwaardig gezien door hen
die voor hem ontvangtbereid zijn
tot bevrijding.

*Gr. anapheroo = (hier)Hebr. NáSsáA

10.1. De wetsuitleging*, een schaduw
immers hebbend van de aanstaande
zijnde goede (dingen), niet zelf
de beeltenis* van de zaken, heeft
nooit de kracht hen die in de jaarkring
met deze slachtgaven* die zij aandragen
met doordraging, naderkomen, volgaaf*
te doen zijn.

*Gr. nomos = Hebr. TóWRáH

*Gr. eikoon = Hebr. TsèLèM

*Gr. thusia = Hebr. ZábàCh

*Gr. teleios=Hebr. TáMieJM

2. (Is het niet) aangezien zij niet stopten aan te dragen,
doordat nog geen enkel medeweten hebben
van verwaardingen zij die dienen één-enkel-
malig gereinigd zijnde?

3. Maar in deze (slachtgaven)(is) de indachtig
making van de verwaardingen in de jaarkring.

⁷² Deze woorden zijn ontleend aan de Griekse vertaling (de LXX) van Jes.53:12. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND II) luidt: “. . . en-hij het-verwaarden-van-velen draagt-hij-hoog-heen”.

4. Immers de bloed(storting) van stieren en van geiten heeft niet de kracht om hoog-heen-weg-te-dragen verwaardingen.

5. Daarom binnengekomen in de ordentelijkheid zegt hij:

slachtgave en aandraaggave* heb jij niet gewild, maar jij maakt weer een zielelichaam* geschikt voor mij.

*Gr. prosphora=Hebr. QoR'BáN

6. **Brandoffers* ook voor verwaardingen dunken* jou niet goed.**

*Gr. sooma

*Gr. holokautamon=Hebr. NgóWLáH⁷³

*Gr. eudokein=Hebr. RáTsáH

7. **Toen sprak ik: zie ik kom, in het eerstdeel* van het staafboek is geschreven omtrent mij, om te maken, o God, de wil van jou.**⁷⁴

*Gr. kephalè=Hebr. RoASh

8. Hierboven zeggend dit **slachtgaven en aandraaggaven en brandoffers ook omtrent verwaardingen heb jij niet gewild en dunken jou niet goed**, welke volgens de wetsuitlegging worden aangedragen, **toen heb jij gezegd:**

9. **Zie ik kom om te maken de wil van jou.** Hij pakt op het eerdere opdat hij het tweede deed staan;

10. in welke **wil wij (als) geheiligden geschieden door de aandraging van het zielelichaam**⁷⁵ van Jezus Christus voor één-enkel-malig.

11. En ook alle priester heeft gestaan dagelijks dienende en dezelfde slachtgaven dikwijls aandragend, welke nooit de kracht hebben verwaardingen over te nemen.

12. Deze, een-enkele slachtgave

⁷³ Dat betekent letterlijk 'opgangsgave' ('opgaander'). Omdat deze gave op de slachtplaats door het te verbranden 'opgaat', vertaalt de LXX met 'holokautamon' = geheel-verbranding (sgave). Een andere Griekse vorm van dit begrip is 'holokaustos'.

⁷⁴ Hier citeert de schrijver Psalm 40: 7 – 9a, waarbij vrijwel letterlijk de Griekse vertaling van de LXX (Ps. 39:7-9a) wordt gevolgd. Verschillen zijn: hier 'sooma' (= zielelichaam), in de LXX: 'ootia' (= oren, zoals ook o.a. in de hebreeuwse tekst staat); hier: 'eudokeo' (= goeddenken), in de LXX 'aiteo' (= wensen); hier: 'peri' (= omtrent), ontbreekt in de LXX. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst luidt (zie BAND III,1): "*Aan-slachtgave en-aan-cijns heb-jij-geen welgevallen: de-oren graaf-jij-uit voor-mij; opgangsgave en verqwaardingsgave: niet-wens-jij*die). Dan zeg-ik kijk-hier ik-kom; in-de-wentelrol-van het-staafboek: (is) het geschrevene over-mij. om-te-maken gods-mijner de-genadiging-jouwer heb-ik-welgevallen.*"

⁷⁵ Hier blijkt hoe belangrijk voor de schrijver het verschil is met de Hebreeuwse tekst (die hier 'oren' heeft – zie hierboven) en ook met de Griekse vertaling van de LXX. Maar de vertaling van het Hebreeuwse 'uitgraven' daar in het Griekse geschikt maken, heeft de verandering van 'oren' in 'ziellichaam' vergemakkelijkt. Hoe dicht psalm 40 ook aanligt tegen de profetische zienswijze op de tempeldienst en dus ook op Jezus' zienswijze daarop, toch vertelt deze psalm daarmee nog niet de geschiedenis van Jezus als een 'offergang', zoals de schrijver van hebreëen zijn lezers wil doen geloven. Voor ons nu is het bovendien belangrijk om deze psalm vooral als context van Jezus lijdensgeschiedenis vast te houden: ook deze slachtgave heeft God niet gewild!

voor de verwaardingen
aangedragen hebbend,
in doordraging is hij neer gezeten
aan de rechter van God,
13. voor het overige ontvangtbereid
toddad gesteld zijn de vijanden
van hem (tot) voetstuk van de
voeten van hem.⁷⁶

14. Want met één-enkele*
aandraaggave⁷⁷ heeft hij tot
ala-afheid gebracht* in
doordraging de geheiligden*.

*Gr. eis(mia)=Hebr. AèChàD

*Gr. teleioo = Hebr. KáláH

*Gr. agiazmenos=Hebr. QáDóWSh

15. En aan ons ook getuigt
de beluchter* de heilige;
na immers het gezegd hebben
hiervan:

*Gr. pneuima = hebr. RuWàCh

16. Dit (is) de instelling* die
ik zal instellen voor hen
na deze dagen, zegt de machtiger,
gevend mijn wetsuitleggingen*
op hun harten, en op hun besef⁷⁸
zal ik opschrijven hen.⁷⁹

*Gr, diathèkè=Hebr, BeRieJT

17. En de verwaardingen* van hen
en de ontwrichtingen* van hen
zal ik zeker niet nog indachtig zijn*⁸⁰.
18. En waar wegduwing⁸¹ daarvan (is),

⁷⁶ Hier wordt opnieuw Psalm 110 geciteerd, met de bewoordingen van de LXX (Ps.109), maar niet letterlijk, want de Griekse tekst heeft in de tweede helft God als onderwerp, net als de hebreeuwse tekst.

⁷⁷ Het Griekse 'prospora' komt in de LXX nauwelijks voor is daar dan de vertaling van het Hebreeuwse woord MiN'CháH(cijns). In het NT komt het vaker voor en daarom bewaren we hier de Griekse concordantie.

⁷⁸ Het Griekse dianoa is in de LXX bijna altijd de vertaling van het Hebreeuwse LéB (hart), maar hier als vertaling van het Hebreeuwse QèRèB = naderlijf. Deze lijfelijke notie is in de Griekse vertaling niet meer te horen. Daarom vertalen we dit woord in het NT en ook hier met 'besef'; de vertaling 'verstand' is dus te cognitief.

⁷⁹ Hier wordt Jer.31:33 geciteerd, wel in de bewoordingen van de LXX (daar is het Jer.38:31), maar niet helemaal letterlijk. De Griekse tekst volgt de Hebreeuwse tekst naukeuriger. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND II) luidt als volgt: "ja dit(is) de-zuivergang (BeRieJT) die ik-aan 't-afschieden-ben (KáRàT) samen-met! Het-huis-van JieSs'RáAéL laat-achter de-dagen (nl.)deze, kondevan~die-JHWH-van-Israël, ik-geef enwel~de uitlegging-mijner in-het-naderlijf-hunner, en-op~het-hart-hunnerben-ik-aan 't-schrijven-die". Voor de vertaling van het Hebreeuwse KáRàT zijn de Joodse vertalers uit Alexandrie van voor onze jaartelling uitgegaan van een Hebreeuws komoniem en kozen voor een werkwoord, dat direct aansluit bij het zelsfatdnig naamwoord 'diathèkè'. Mogelijk is ook dat zij (daartoe?) de eerste letter van het Hebr. werkwoord KáRàT als een 'B' hebben gelezen (en het verschil daartussen is miniem) en zo het werkwoord BáRàT hebben verondersteld. Hoe dat ook zij: het is belangrijk dat de betekenis van de vaak gebruikte woorden "een instelling instellen" (Grieks), "een verbond sluiten"(Ned.) niet zondermeer uit door vertaling uit het Hebreeuws kan worden afgelezen. Dat het om wat anders gaat dan 'een overeenkomst aangaan', 'een bondgenootschap sluiten' blijkt zowel uit die oude Griekse en Joodse vertaling van de LXX als uit de TeNaKh. Het is geen bonmd, verbond, dat uit leden bestaat en door die leden gezamenlijk wordt gerealiseerd. Het is een initiatief (vgl. 'instelling' in het Grieks) van EEN die op instemming van mensen, nl. van Israël, hoopt.

⁸⁰ Hier wordt het slot van Jer.31:34 geciteerd, in bewoordingen van de LXX (Jer.38:34), maar ook hier niet letterlijk. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst luidt: ". . . en bij-de-verwaardingen-hunner ben-ik-niet aan 't-aanhaken~nogmalig."

(is)geen aandraaggave meer omtrent
verwaardingen⁸².

19. Hebbende nu, zuster/broederverwanten,
de allesverwoordingskracht op de neemweg
van de geheiligden in de bloed(sstorting)
van Jezus,

20. welke hij heeft vernieuwd⁸³

voor ons (tot) neemweg* pas tevoorschijn
gekomen en levend door het spreidgordijn*
dat geschiedt door zijn vlees,

*Gr.hodos = Hebr. DèRèK

*Gr.katapetasma=Hebr.PieRoKèT =
[voorhangsel

21. en (hebbend) een priester groot bij
het huis van God,

22. moeten wij erbij komen met een
waarachtig hart in voldragenheid van
vertrouwen, zich bespat hebbend de harten
vandaan van een slecht medeweten
en zich gewassen hebbend het zielelichaam*
met rein water.

*Gr.sooma

23. Wij moeten aanhouden het onbevlijbare⁸⁴
gelijkgevend spreken van de hoop, want
getrouw (is)hij die beloofd heeft,

24 en wij moeten elkaar tot besef brengen
ter aanscherping van minne en prachtige
werken,

25. niet verlatend de bij-synagoge van
onzelf, zoals gewoonte (is) voor sommigen,
maar toeroepend, en zoveel te meer als
jullie kijk hebben op de lijfnadering

⁸¹ Dit Griekse woord wordt in deze context meestal met 'vergeven' vertaald; het is in de LXX de vertaling van het Hebreeuwse SálàCh. Maar in een andere context krijgt ditzelfde Griekse woord heel andere vertalingen: b.v. 'wegsturen' of 'nalaten'. Het is een kenmerkend voorbeeld van het Griekse taaleigen, waarin woorden door combinaties met voorzetsels en door het gebruik van naamvallen een heel andere betekenis kunnen krijgen. Ook het Nederlands heeft vergelijkbaar taaleigen. We proberen ook dit Griekse taaleigen bij de vertaling van het NT te laten horen. Het maakt hier duidelijk dat 'vergeven' niet een soort mysterieuze inhoud en geen praktische vorm heeft, maar gebaseerd is op een actie: het weg doen van schuld en kwaad; en dat 'doen' kost moeite: 'duwen'. De zaak is daarmee afgedaan c.q. weggeduwd.

⁸² Dit is een opmerkelijke uitspraak. Omdat er in Christus sprake is van 'vergeving' ('wegduwing') is het met vanwege verwaardingen en ontwrichtingen opgebrachte toenaderingsgaven (lijfnaderingsgave = QàR'BàN) gedaan, zo lijkt er hier te staan. Het is een toon die in deze hele brief telkens terug komt. Wie als Hebreeën (!)vertrouwen op Christus, gaan niet meer naar met een gave vanwege het eigen falen de tempel. Dat kan (en mag) alleen gezegd worden door wie zich met hart en ziel eraan wagen om midden in welk sociaal-politiek milieu ook, de messiaanse ethiek, de bergrede-ethiek te practiseren. Ook in de Hebreeën-brief ligt dààr op alle nadruk, zoals we kunnen lezen vanaf vs 22. Heel het NT is één grote oproep, ja appèl om die weg op te gaan en daarin Jezus te volgen, ja hem te vertrouwen – dat is 'geloven'. Dat de Joden niet in Jezus kunnen geloven, komt omdat zij die messiaanse ethiek niet of nauwelijks gepraktiseerd zien; zij blijven dus Leviticus volgen en terecht! Zo houden zij de kerk de spiegel voor.

⁸³ Het Griekse werkwoord 'engkainizoo' komt in het NT alleen voor in hebr.(:18 en 10:20. Het komt in de LXX maar weinig voor en dan even vaak als vertaling van ChàDàSH (vernieuwen) als van ChàNàK (= inwijden). Hoezeer de vertaling 'inwijden' in b.v. SV ook te verdedigen valt, we kiezen er hier voor dit woord dezelfde vertaling te geven als in Hebr.9:18.

⁸⁴ Dit woord komt in de hele bijbel alleen hier maar voor. We hebben geprobeerd de Griekse concordantie te laten horen: niet neer te vlijen, niet rustig te krijgen.

van de dag.

26. Indien wij immers zelfopofferend* verwaarden⁸⁵ na het aannemen van de volkennis van de waarachtigheid, wordt er niet meer omtrent de verwaardingen overgelaten een slachtgave*,

*Gr. ekousios = Hebr. NáDàB

27. maar een ontzagwekkende* ontvangtbereidheid van oordeel en een ijver* van vuur dat aanstalten maakt op te eten de tegenstanders⁸⁶.

*Gr. thusia = hebr. ZàBàCh.

28. Iemand die terzijde stelde de wetsuitlegging* van Mozes zal zonder medelijden bij twee of drie getuigen sterven⁸⁷.

*Gr. zèlos = Hebr. QáNÁH

29. Hoeveel te erger dunkt jullie zal hij waardig geacht worden tot waarde-boete⁸⁸ die de stichtzoon van God overschreed en de bloedstorting* van de instelling* (als) algemeen gewoon⁸⁹ aanvoerde, waarin hij geheiligd werd, en de beluchting van goede-gunst brutaliseerde.

*Gr. nomos = Hebr. TóWRÁH

30. Want wij volkennis hem die spreekt: **aan mij de rechtzetting*, ik zal herteruggeven⁹⁰; en wederom de machtiger oordeelt zijn volk⁹¹.**

*Gr. haima= Hebr. Dám

31. Ontzagwekkend om te heen te vallen in de handen van de levende God.

32. Maar weest indachtig de voorgaande dagen, waarin jullie, verlicht geworden, met veel kamp aan lijdenservaringen

⁸⁵ Hier wordt verwezen naar passages Zoals Nu, 15:30

⁸⁶ Deze woorden staan in Jes. 26:11. Het is geen letterlijk citaat uit de LXX. De profeet Jesaja bidt in dit hoofdstuk tot die-JHWH-van-Israël en vertrouwt het lot van Israël aan Hem toe. Een indrukwekkend hoofdstuk, waarin Jesaja enerzijds vaststelt dat de schenders zullen ondergaan wat zij zelf aanrichten en uit die dood (gestorvenheid) "zullen niet herleven"(vs 14), anderzijds dat de slachtoffers wel uit hun gestorvenheid zullen herleven(vs 19). Het is een van de weinige passages waarin zo duidelijk over een opstanding van gestorvenen wordt gesproken.

⁸⁷ Hier wordt gerefereerd aan Deut. 17:6, met bewoordingen die ontleend zijn aan de LXX; maar ook aan Num. 35:30.

⁸⁸ Vergelijk het Nederlandse 'geldboete'.

⁸⁹ In de zin van 'niets bijzonders', 'zo gaat het': algemeen gewoon

⁹⁰ Het is een citaat van Deut. 32:35, dat de Hebreeuwse tekst letterlijk volgt. De LXX doet dat hier niet. Het Griekse 'edikeoo' is de vertaling van het Hebreeuwse NáQàm, dat 'wreken' betekent, maar dat we hier met 'rechtzetten' vertalen terwijl de van de Griekse concordantie binnen het NT. Het Griekse antapodidoomi is de vertaling van het Hebreeuwse SháLLéM, dat meestal met 'vergelden' wordt vertaald, maar letterlijker beter met 'vervredigen' kan worden weergegeven. Hier volgen de Griekse concordantie binnen het NT, vandaar de vertaling 'herteruggeven'.

⁹¹ Dit is een citaat van Ps. 135:14, volgens de tekst van de LXX, diene hier de Hebreeuwse tekst op de vet volgt.

erbij gebleven bent,
 33.hierin dat jullie en door
 honerijen en door beëngingen
 tot schouwspel werden, en daarin
 dat jullie (als)bondgenoten van
 wie alzo verkeerden geschieden.
 34.Ook immers met de geknevelden
 hebben jullie mede geleden,
 en voor de weggroeping van wat voorhanden
 was bij jullie met vreugde zijn jullie tot
 ontvangst bereid geweest, volkennend
 zelf te hebben een betere voorhandenheid
 en een grotere.
 35.Werpt dan niet af jullie allesverwoording,
 die heeft een groot weergaveloon.
 36.Want aan erbij blijven hebben jullie
 behoefte, opdat jullie, de wil van God
 gemaakt hebbend, de belofte bezorgen,
 37. want nog
weinig heel weinig⁹² (tijd),
de komende zal komen en niet
de tijd nemen^{93*},
 38.en mijn rechtvaardige zal
 uit vertrouwen leven⁹⁴, en
 indien hij zich onderuit haalt, heeft geen
 welgevallen aan hem mijn lichaamziel⁹⁵.
 39.Maar wij geschieden niet van de
 onderuithaling tot teloorgang, maar van
 het vertrouwen tot aanmaking van de
 lichaamziel.

*Gr.chroonizoo

11.1. Maar het vertrouwen geschiedt
 (als)het bestaan van de gehoopte (dingen),
 (als)het terechtbrengen van de zakendaden
 die niet te bekijken zijn.
 2.Daarin immers werden de ouden betuigd.

κ-16

⁹² Deze woorden komen uit de Griekse vertaling in de LXX van Jes.26:20, waarin de profeet aankondigt, dat de reddende ommekeer voor de omgekomen slachtoffers (van Israël), waarom hij gebeden heeft in dit hoofdstuk, aanstaande is, omdat die-JHWH-van-Israël komt. Waarachtig leven is leven vanuit deze verwachting, leven vanuit dit vertrouwen, leven alsof deze toekomst nu werkelijkheid is, messiaans leven dus. Deze boodschap dragen alle apostolische brieven uit, evenals de evangeliën.

⁹³ Deze woorden verwijzen naar Habakuk 2:3 hebben dezelfde strekking als die van jes. 26.

⁹⁴ Dit is een citaat van Hab.2:4. Opmerkelijk is de toevoeging van het woordje 'mijn', dat noch in de Griekse noch in de Hebreeuwse tekst voorkomt.

⁹⁵ Deze tekst is het begin van Hab.2:4 in de B-tekst van de Griekse vertaling van de LXX en gaat dus vooraf aan het hier voor besproken citaat. De A-tekst van de LXX luidt: "*Zie bij een zich verdragende (is) niet rechtuit de lichaamziel van mij in hem*". Het gaat hier om de betekenis en om de spelling van het tweede woord in de Hebreeuwse tekst, die verschil kan hebben in de handschriften. De oude in Qumran na WO II gevonden handschriften hebben overigens dezelfde tekst als de huidige Masoretische tekst. De letterlijke vertaling (Zie BAND II) van de hebreeuwse tekst luidt: "kijk-hier bultig-is, niet~rechtuit-is de-lichaamziel-zijner in hem; een~rechtvaardige is in-het-vertrouwen-zijner aan't-leven".

3. Door vertrouwen beseffen wij dat geschikt gemaakt worden de werelddtijden door de woordinbreng* van God, zodat niet geschied is het bekekene uit de tevoorschijn gekomen (dingen).

4. Door vertrouwen heeft Abel meer slachtgave ten opzichte van Kaïn aangedragen⁹⁶ voor God, Waardoor hij betuigd werd (als) een rechtvaardige te geschieden, getuigend **over de geschenken van God⁹⁷**, en daardoor praat hij nog gestorven zijnde.

5. Door vertrouwen werd Henoch⁹⁸ overgebracht om niet te zien gestorvenheid, en **niet werd hij gevonden omdat overgebracht heeft hem God**. Want vóór de overbrenging wordt hij betuigd **goedgeschikt te zijn geweest voor God⁹⁹**.

6. Maar zonder vertrouwen is er geen kracht goedgeschikt te zijn. Want het is nodig dat vertrouwt wie komt voor God, omdat hij geschiedt en hij loonweergevend geschiedt voor wie hem zoeken.

7. Door vertrouwen heeft Noach¹⁰⁰, in gebruik genomen omtrent de (dingen) die niet meer bekeken worden, vroomopnemend, heeft hij toebered een kist* van bevrijding van zijn huis, waardoor hij veroordeelde de **ordentelijkheid*** en in gerechtigheid volgens vertrouwen geschiedde hij wettig aandeelhebbend.

*Gr. kibootos = (hier) Hebr. TéBháH

*Gr. kosmos

8. Door vertrouwen gaf Abraham¹⁰¹ geroepen gehoor **weg te komen¹⁰²** naar een plaats*, welke hij aanstaande was aan te nemen tot wettig aandeel*, en **hij kwam weg**

*Gr. topos = Hebr. MáQóWM

*Gr. klèronomia = Hebr. NàCháLáH

⁹⁶ Zie Gen.4:4

⁹⁷ Deze woorden staan zo in de Griekse vertaling van de LXX in Gen.4:4 en zijn daar de weergave van het Hebreeuwse MiNÇháH = cijns(-gave).

⁹⁸ Zie Gen.5:24.

⁹⁹ Deze woorden zijn ontleend aan de Griekse tekst van de LXX in gen.5:24, zij het in een andere volgorde dan daar. Met deze Griekse woorden vertaalt de LXX de Hebreeuwse uitdrukking van het 'gaan samen met God'.

¹⁰⁰ Zie Gen.6 e.v.

¹⁰¹ Zie Gen.12 e.v.

¹⁰² Met dit Griekse woord vertaalt de schrijver hier het Hebreeuwse HáLàK; in de LXX wordt het in Gen.12:1 met 'wegkomen' en in vs 4 met 'heengaan' vertaald.

niet verstaande waar hij komt.

9. Door vertrouwen was hij voorbijgaand huisbewoner¹⁰³ in een land van de belofte als andersdoende*, in tenten neerhuizend, samen met Izaäk en Jakob, die mede wettig aandeel hebben in dezelfde belofte.

GR.allotrios = Hebr. NéKàR¹⁰⁴

10. Want hij was ontvangstbereid voor de stad die grondvesten* heeft, waarvan (bouw)kundige* en staatswerker* God (is).

*Gr.themelion = Hebr. JáSàD
*Gr.technitès
*Gr.dèmiourgos

11. Door het geloof nam ook Sara zelf de kracht aan tot het ontwerpen van een kiem* en buiten het tij van hoedanigheid, aangezien zij aanvoerde, dat hij getrouw is, die ('t)beloofde.

*Gr.sperma = heb r, ZèRàNg

12. Daarom ook werden zij vandaan van een één enkele* tot geschieden gebracht - en dat van een lijfdood* geworden - , zoals de sterren* van de hemel in volte en als het zand* aan de lip* van de zee dat niet boekstaafbaar is¹⁰⁵.

*Gr.heis = Hebr. ÀèCháD
*Gr.nekroöo
*Gr.astrai = hebr. KoKáBieJM
*Gr.ammos = Hebr. ChéJL
*Gr.Cheilos = Hebr. SháPhàT

13. In vertrouwen stierven zij allen, niet voor zich verzorgd hebbend de beloften, maar van verre deze ziende en begroetend, en gelijkgevend sprekend dat (als) vreemdelingen* en voorbijgaande staatsbewoners* zij geschieden op het land¹⁰⁶.

*Gr.xenos
*Gr.parepidèmos

14. Zij immers die zodanige (dingen) zeggen, brengen te voorschijn, dat zij een omvaminsland* zoeken.

*Gr.patris = Hebr. MóWLèDèT¹⁰⁷

15. En indien zij indachtig waren aan dat waarvandaan zij uitgetreden

¹⁰³ Met dit woord vertaalt de LXX b.v. in Gen.26:3 de Hebreeuwse woorden GÉR (= 'in/aanklamper') en JáShàB (= zitten > wonen).

¹⁰⁴ Dat Hebreeuwse woord betekent letterlijk 'waargenomene': iemand die opvalt en daardoor waargenomen wordt. Voor de vertaling van het Griekse woord geven we de voorkeur aan het bewaaren van de Griekse concordantie. 'Andersdoende' legt wel de nadruk op dit afwijkend gedrag, waar het ook in het hebreeuwse woord om gaat.

¹⁰⁵ Deze woorden verwijzen naar Gen.15:5, waar de Griekse tekst van de LXX dezelfde woorden gebruikt maar in een zinsopbouw, waarmee Abraham wordt uitgenodigd om zich heen te kijken. Letterlijk komt de hier voorkomende zinswending voor in Gen.22:17, waar de LXX de Torah op de voet volgt. In Gen.32:13 komen ook dezelfde woorden, maar weer in een andere zinsopbouw, evenals in Ex.32:13.

¹⁰⁶ Deze woorden verwijzen naar Abraham belijdt, dat hij een "*paroikos kai parepidèmos*" is d.w.z. een voorbuigende huis bewoner en een voorbijgaande staatsbewoner. Deze woorden corresponderen resp. met het Hebreeuwse "*inklamer en-bijzitter*".

¹⁰⁷ Letterlijk: geboortestreek. Ook hier kiezen we voor de Griekse concordantie.

waren, zij hadden tij om terug te buigen.

16. Maar nu streven zij naar beter, dit geschiedt hemels. Daarom acht God zich niet te schande gemaakt (als) God van hun toegeroepen te woren; hij immers maakte gereed voor hen een stad.

17. In vertrouwen heeft aangedragen* Abraham Izaak toen hij beproefd werd¹⁰⁸ en de afzonderlijk tot geschieden gebrachte* droeg hij aan, die de beloften opnam,

*Gr. prosperoo = Hebr. QáRàBh

*Gr. monogenès

18. met wie hij bepraat had, nl. in Izaäk zal geroepen worden voor jou kiemsel*.¹⁰⁹

*Gr. sperma = Hebr. ZèRàNg

19. rekening houdend, dat God krachtig is ook vandaan van de lijfdoden* te doen opstaan, waarvandaan hij ook bij vorestel* bezorgd werd.¹¹⁰

*Gr. nekros

*Gr. parabolè = Hebr. MáShál

20. Door vertrouwen ook omtrent de aanstaande zijnde (dingen) heeft Izaäk ingezegend* Jakob en Ezau.

*Gr. eulogoo = Hebr. BáRàK

21. Door vertrouwen heeft Jakob stervende elk van de stichtzonen van Jozef ingezegend, en heeft hij toegebukt op de top van zijn stamstaf*.¹¹¹

*Gr. rabdos = Hebr. ShèBhèTh

22. Door vertrouwen heeft Jozef al-af-rakend* omtrent de uitweg* van de stichtkinderen van Israël indachtig gemaakt en omtrent zijn harde botten een gebod gegeven.

*Gr. teleutao = Hebr. KáláH¹¹²

*Gr. exodos

23. Door vertrouwen werd Mozes , tot geschieden gebracht, schuil gehouden drie maand door de hem omvarenden, omdat zij zagen knap¹¹³ (is) het kind, en niet hadden zij ontzag voor het doorzetten van de koning.

¹⁰⁸ Hier wordt verwezen naar de geschiedenis van Gen.22. Maar de bewoording verschilt van die in de LXX. Het Griekse werkwoord 'prospheroo', dat we om de Griekse concordantie te laten horen, met 'aandragen' vertalen, brengt ons bij terugvertaling bij het hebr. QáRàBh, dat 'lijfnaderen' betekent en in de Hebreeuwse tekst van Gen.22 niet voorkomt; daar staat 'NgáLáH' = (doen) opgaan. En i.p.v. het Griekse 'monogenès' (meestal vertaald met 'eniggeborene', maar beter is 'afzonderlijk tot geschieden gebracht') staat in de Griekse tekst van de LXX 'agapètos' (= beminde) als vertaling van het Hebreeuwse AáHàBh = beminnen.

¹⁰⁹ Hier wordt het slot van Gen.21:12 geciteerd, letterlijk volgens de LXX.

¹¹⁰ De schrijver van de brief aan de Hebreëen geeft hier een interpretatie van de geschiedenis uit Gen. 22, waarin hij stelt, dat het verstaan moet worden alsof Izaäk uit de dood aan Abraham is terugggegeven. Zo heeft Abraham het zelf ervaren en daaruit blijkt, alweer volgens deze interpretatie, dat Abraham erop rekende / c.q. vertrouwde, dat God de kracht heeft uit de dood te doen opstaan. Immers, zo heeft de schrijver beseft: Abraham was ook al verstorven voordat Izaäk geboren werd en Sara eveneens. Izaäk is een uit de dood opgestane. Ook Paulus wijdt in Gal.4 daar een hele beschouwing aan.

¹¹¹ Hier wordt Gen.47:31 geciteerd, letterlijk volgens de LXX, die hier de Hebr. tekst op de voet volgt. Het Griekse 'akros' is hier de vertaling van het hebr. RaóWS = eerste deel.

¹¹² Maar ook dikwijls het Hebr. MuWT = sterven.

¹¹³ Deze woorden komen voor in Ex.2:2. Net als in de LXX is ook hier Hebr. ThóWBh vertaald door 'asteios'.

24. Door vertrouwen heeft **Mozes (als) groot geschiedend**, geloochend gezegd te worden een stichtzoon van de dochter van Pharao (te zijn),
 25. meer oppakkend kwaad te verduren samen met het volk van God dan voor een tij* te hebben van verwaardiging genot,
 26. aanvoerend, dat een grotere rijkdom dan de voorraden van Egypte de hoon van de Christus is; want hij had kijk op het weergaveloon.
 27. Door vertrouwen verliet hij Egypte, geen ontzag hebbend voor het toornghemoed van de koning, want als ziende het ongeziene heeft hij zich sterk gehouden.
 28. Door vertrouwen heeft hij gemaakt het **paascha** en de voorstorting van **bloed**, opdat niet **de verderver** van het eerstgeborene hen zou raken¹¹⁴.
 29. Door vertrouwen doortrad hij de Rode Zee als door droog land, waarin de Egyptenaren de proef nemend verdronken¹¹⁵.
 30. Door vertrouwen vielen de muren* van Jericho die omsingeld* werden op de zevende dag¹¹⁶.
 31. Door vertrouwen is Rachab de hoer niet mede te loor gegaan samen met de niet-overtuigbaren, ontvangen hebbend de bezichtigers met vrede.¹¹⁷
 32. En wat moet ik nog meer zeggen? Want achter laat mij de tijd* als ik verhaal omtrent Gideon, Barak, Simson, Jefta en David en Samuël en de profeten, die
 33. door vertrouwen afvoerden koninkrijken, bewerkten gerechtigheid, toe lieten vallen beloften, toemuurden monden van leeuwen,
 34. doofden de kracht van vuur, ontvluchtten de monden van het

*Gr. kairos

*Gr. teichos = Hebr. ChóWMáH

*Gr. kukloöw = Hebr. SáBieB

¹¹⁴ De vetgedrukte woorden komen voor in de Griekse vertaling van de LXX in Ex.12.

¹¹⁵ Zie Ex.14.

¹¹⁶ Zie Joz.6

¹¹⁷ Zie Joz.2.

twistzwaard, krachtig werden uit onvastheid, geschiedden (als)sterken in broderij*, legeropwerpingen van andersdoenden vlijden zij neer.

*Gr.polemos = Hebr.MieL'CháMáH

35.Genomen hebben vrouwen uit de opstanding hun lijfdoden*, maar anderen werden stuk geroffeld, niet bereid te ontvangen de loskoping, opdat een betere opstanding hen zou toevallen.

*Gr.nekros

36.En sommigen hebben een beproeving van bespelingen en gesels aangenomen, en nog banden en bewaarhouding, 37.werden gestenigd, beproefd, verzaagd, stierven aan de dodelijkheid van een twistzwaard,kwamen langs in schapenvachten , in geiten huiden, achterop geraakten, beëngden, kwaadberokkend,

38.voor wie niet waardig geschiedde de ordentelijkheid*, op inbrengleegten tuimelend en op bergen en bij grotten en bij de holten van het land.

*Gr.kosmos

39.En deze allen, betuigd geworden door vertrouwen, werden niet verzorgd met de belofte,

40.omdat God omtrent ons op iets beters vooruit laat kijken, opdat zij niet zonder ons al-af-zouden worden.

12.1.Derhalve ook wij, hebbende een zodanige om ons heenliggende wolk van getuigen, wegstellend alle ballast en de goedstaande verwaarding, moeten door er-bij-blijven snel lopen* de voor ons liggende strijdbaan,

κ-17

2.heenziende naar de vooraanvoerder van het vertrouwen en de al-afmaker Jezus, die in de plaats van de voor hem liggende vreugde erbij gebleven is, een kruispaal* van schande veronachtzaamd hebbend en aan de rechter (zijde) van de troon gezeten is.

*Gr.trechoo = Hebr. RuWTs

*Gr.teleioöo = Hebr. KáLáH

*Gr.stauros

3.Houdt immers rekening met hem die erbij gebleven is in een zodanig tot zich tegenspreken van verwaarders, opdat jullie ook niet in jullie lichaamzielen losraken.

4.Nog niet tot bloedstorting* toe hebben

*Gr.haima = Hebr. Dám

jullie tegenstand geboden, de verwaarding bestrijdend;

5.en verheimelijkt hebben jullie de toeroeping*, die jullie als stichtzonen aanspreekt: **stichtzoon van mij schoffeer* niet het onderricht* van de machtiger en raak niet los door zijn terechtbrenging*.**

6.Want wien de machtiger bemint onderricht hij, maar hij geselt alle stichtzoon die hij opneemt.¹¹⁸

7.Blijft bij het onderricht. Als stichtzonen draagt jullie aan God; want welke zoon dien niet onderricht een omvamende?

8.Maar indien jullie geschieden zonder onderricht, waaraan als deelhebbers allen geschieden, dan geschieden jullie (als)bastaarden en niet (als) stichtzonen.

9.Wel hebben wij de ons omvameden van het vlees gehad (als)onderrichters en wij draaiden om; zullen wij ons niet veel meer zetten onder de omvamende van de beluchters en leven?

10.Want zij hebben ons wel voor weinig dagen naar hun goeddunken onderricht, maar hij tot bijdrage aan het deelnemen aan zijn heiligheid.

11.Alle onderricht zover aanwezig dunkt niet (als) vreugde te geschieden maar (als)pijn, maar later (als) vrede brengende vrucht voor wie, door haar ingeoefend,

*Gr.paraklèsis = Hebr.NáChàM

*Gr.oligooreoo = (hier) Hebr.MáAàs

*Gr.paideuoo = Hebr. JáSàR

*Gr.elegchoo = Hebr. JáKàCh

¹¹⁸ Hier wordt Spr.3:11 en 12 geciteerd, letterloijk volgens de Griekse tekst van de LXX. Maar vs 12b wijkt in de LXX sterk af van vs 12b in de Hebreeuwse tekst: Daar staat: “*en-zoals een-omvamende: enwel-een-stichtkind aan't-genadigen-is*”. De LXX leest i.p.v. “als een omvamende” (KeAàBh) de causatieve vorm van het werkwoord KáAàBh dat ‘lijden’ betekent: ‘doen lijden’ dus en vertaalt dat dan weer met ‘geselen’. De invloed van zo’n tekst in een Nederlandse vertaling op de toelaatbaarheid van lijfstraffen aan kinderen is niet te overschatten. En dan te bedenken, dat hier in het NT een vertaling van een OTische tekst staat, die met gebruik making van dezelfde medeklinkers een zo andere vertaling toelaat! Het (fundamentalistisch) beargumenteren van praktijken met bijbelteksten doet, zoals hier blijkt, die bijbeltekst niet vanzelfsprekend ook recht. In tegendeel! Dezelfde spanning is er tussen de vertaling van het Griekse ‘paideuoo’ en het daarmee in de LXX vaak vertaalde Hebreeuwse JáSàR met ‘kastijden’ (zoals de SV, het NBG en de NB doen, terwijl de NBV hier voor ‘bestrafen’ kiest) EN met ‘onderrichten’ zoals we hier bepleiten, waarbij ‘onderrichten’ meer sturend is dan onderwijzen. Tot en met vs 11 ademt de Hebreeënbrief hier de sfeer van Spreuken. En ook hier blijkt hoe tserk in het NT de nadruk ligt op de praxis! Maar dan wel een praxis, die de grens tussen sturen en (met lijfstraffen of anderszins) dwingen niet overschrijden wil, omdat ook die-JHWH-van-Israël dat niet wil. De ellende die we ervaren, is het gevolg van ons eigen handelen. Een leed-toevoegende straffende god is er (wellicht) wel, maar die-JHWH-van-Israël is dat niet! Voor dit inzicht is de vertaler Prof.Mr H.Bianchi zeer erkentelijk.

levert zij over gerechtigheid.

12. Daarom moeten jullie weggeduwde handen en losgeraakte knieën weer rechtuit maken¹¹⁹,

13. en maakt rechthoekige loopsporen voor jullie voeten¹²⁰, opdat niet het hinkende* wegdraait, maar geneest veelmeer.

14. Achtervolgt vrede¹²¹ samen met allen en de heiliging, zonder welke niemand zal zien de machtiger.

15. Er toezicht op houdend* dat niet iemand laat-achter-raakt vandaan van de goede-gunst* van God, opdat geen wortel van bitterheid opwaarts zich verwerklijkend, bekrield wordt¹²² en door deze besmet* worden de velen,

16. opdat niet iemand hoer (is) of gemeen zoals Ezau¹²³, die tegen één-enkele spijze weggaf zijn eerstgeboorte¹²⁴.

17. Jullie volkènnen immers, dat toen hij ook vervolgens wilde het wettig aandeel te hebben van de inzegening*, hem geen gewicht gegeven werd, want een opstaanplaats*

κ-18

*Gr. Choolos = Hebr. PeSàCh

*Gr. eulogia = Hebr. BeRàKháH

*Gr. topos = Hebr. MáQóWM

¹¹⁹ Deze woorden komen uit de Griekse vertaling van Jes.35:2(3 in de Hebr. tekst) in de LXX met een verschil: daar staat het Griekse 'ischusate'(maakt sterk) aan het begin van de regel en in Hebr. staat het Griekse 'anorthoosate'(naakt rechth). De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND II) luidt: "maakt-hard de handen (die)afgezakt(zijn) en-inzegenknien (die)slap(zijn) maakt-hardbottig".

¹²⁰ Deze woorden komen uit de Griekse vertaling van Spreuken 4:26 in de LXX, die nog afwijkt van de Hebreeuwse tekst. Die luidt (zie BAND III,2): "even de-circling-van de-voete-benen-jouwer; en-al-af-de-neemwegen-jouwer zijn-vastzo-aan't-zijn."

¹²¹ Deze woorden komen (waarschijnlijk) ook uit de Griekse vertaling van Ps.33:15(Hebr. telling: 34:15) van de LXX, waarbij het Griekse zètèson (zoekt) daar gewijzigd is in het Griekse 'diookete'(achtervolgt) hier. Dat woord komt in de Griekse tekst daarna net als in de Hebreeuwse tekst. Het citaat is dus enigszins verkort, zoals begrijpelijk is wanneer uit het hoofd geciteerd wordt.

¹²² Deze woorden komen uit de Griekse vertaling van Deut.29:18 in de LXX. Maar die heeft i.p.v. het Griekse 'enochlèi' (bekrield wordt) de Griekse woorden 'en cholèi' en dat betekent 'in gal'. Hier kan sprake zijn van een overschrijvingsfout, maar ook weer van uit het hoofd citeren. Bovendien is in de LXX 'pikria' net als in de Hebreeuwse tekst het laatste woord van de regel, terwijl het in Hebr. direct achter wortel staat. We laten hier de 'vergissing' staan.

¹²³ Zie Gen.25:33 en 34, waar het Griekse woord 'bebèlos' (= gemeen) overigens niet voor komt in de LXX. De schrijver van de Hebr. brief gebruikt het waarschijnlijk als synoniem voor het Griekse 'phaulos' dat wel in de LXX staat.

¹²⁴ Grieks: 'prototokia', vaste vertaling in de LXX van het hebreeuwse BàKuWRáH, dat echter letterlijk 'voorstes-zijn' betekent, hoewel het in vrijwel alle vertalingen met 'eerstgeboorterecht' vertaald wordt, omdat de vertalers de LXX volgen. Het is echter belangrijk om vast te stellen, dat het hebreeuwse woord niet spreekt van 'geboren worden' en evenmin van 'recht' – dat doet trouwens de Griekse vertaling evenmin. Ook een later geborene kan immers in TeNaKh 'voorstes' worden.

van besefverandering* vond hij niet,
 hoewel hij met tranen zocht deze.
 18. Niet immers zijn jullie toegekomen
 aan het betast worden en
in brand gestoken vuur en aan donkerte*
 19. en aan westendonker en aan mist*
en een klaroen* galmt en met en stem
van woordinbrengen*¹²⁵, waarvan
 de horenden vroegen dat niet bijgesteld
 werd aan hen een inbrengwoord*.
 20. Niet droegen zij immers het gegeven
 gebod: **ook als een dier aanraakt**
de berg, zal het met stenen begooid
worden¹²⁶ .
 21. En, zo ontzagwekkend
 geschiedde het tevoorschijn
 tredende, (dat) Mozes sprak:
ontzaghebbend geschied ik¹²⁷
 en rillend.
 22. Maar jullie zijn toegekomen
 aan Sion en aan de stad van God
 de levende, het hemelse Jeruzalem
 en aan de duizendtallen van
 werkboden,
 23. aan de gemeenschapsordening¹²⁸
 en aan de geroepenschap* van de
 eerstgeboren, die opgeschreven zijn
 in de hemelen, en God de beoordelaar
 van allen, en aan de beluchtingen¹²⁹
 van al-af-zijnde rechtvaardigen
 24. en aan de bemiddelaar van een
 nieuwe instelling* en aan het
 bloed* van bespating**, dat het betere
 praat van de kant van Abel,
 25. Kijkt uit dat jullie niet verwensen
 hem die (zo)praat; want indien deze
 niet ontvluchtten op het land,
 die verwenst hebben hem die in gebruik
 neemt, veel meer wij die ons afkeren
 van hem die vandaan van de hemelen (is).

*Gr. metanoia

κ-19

*Gr. gnophos= (hier)Hebr. AoPháH

*Gr. Thuella = Hebr. NgáRáPhèL

*Gr. Salpingx=(hier)Hebr. ShoPháR

*Gr. rëma = Hebr. DábÁR

*Gr. logos = hebr. DábÁR

*Gr. ecclesia = hebr. QáHÁL

*Gr. haima=Hebr. Dàm; **Gr. rantizoo
[=Hebr. NáZáH

¹²⁵ Deze woorden komen uit de Griekse vertaling van Ex.19:16 en 19, en 20:19 in de LXX, maar het is geen letterlijk citaat.

¹²⁶ Deze tekst verwijst naar Ex.19:12 en 13. In de Griekse vertaling van de LXX wordt daar het Griekse woord 'ktënos' gebruikt, dat eigenlijk bezit betekent, maar vaak de aanduiding van een rijdier is (zo gebruikt ook Lucas dit Griekse woord in Luc.10:34) of een rund (en dat is de betekenis van het in de hebreuwse tekst gebruikte woord), terwijl hier het Griekse woord 'thuria' = 'dier' c.q. slachtdier'.

¹²⁷ Deze twee woorden staan in de Griekse vertaling van Deut.9:19 in de LXX.

¹²⁸ Het Griekse woord 'panëguris' komt in het NT alleen hier maar voor, het is in de LXX meestal de vertaling van het Hebreeuwse MóWNgéd, dat we met 'gemeenschapsordeing' vertalen.

¹²⁹ Of: beluchters.

van wie de stem het land deed wankelen; maar nu boodschapt hij zeggend: **nog eenmaal zal ik doen deinen niet afgezonderd het land maar ook de hemel.**

27. En dit **nog eenmaal**¹³⁰ maak duidelijk de overbrenging van de wankelende (dingen) zoals gemaakt, opdat blijven de niet wankelende (dingen).

28. Daarom hebben wij die aannemen een onwankelig koninkrijk(-schap) goede-gunst*, waardoor wij dienen goedgeschikt God, met welnemendheid en godsvrucht.

*Gr.charis = Hebr. ChèSèD

29. Ook (is) immers onze **God een vuur dat vereet.**¹³¹

13.1. De broeder/zusterliefde* moet blijven,

*Gr.philadelphia

2. verheimelijken jullie niet de vreemdelingenliefde*, daardoor immers hebben sommigen heimelijk als vreemdelingen werkboden* begroet.

*Gr.xenophilia

3. Weest indachtig* de geknevelden* als medegeknevelden, die 't te kwaad hebben als ook (zo) geschiedend in het ziele-lichaam*.

*Gr.angngelos = Hebr. MàL'AàK

*Gr.mimnèiskoo = Hebr.ZàKhàR¹³²

*Gr.deoo = Hebr. AáSàR

4. Waardevol (zij) het huwelijk in alles, en de bijslaap onbesmet. Hoeren immers en echtbrekers oordeelt God.

*Gr.sooma

5. Zonder geldliefde de manier van doen, genoeg hebbend aan de aanwezige (dingen). Immers hij heeft gezegd:

zeker niet duw ik jou af en zeker niet laat ik jou achter¹³³.

6. Zodat wij gerust zijnde zeggen:

¹³⁰ Hier klinkt Psalm 96:9-11, in de bewoordingen van de Griekse vertaling van de LXX.

¹³¹ Hier wordt Deut.4:24 geciteerd, vrijwel letterlijk volgens de Greiske vertaling in de LXX.

¹³² Dat betekent: aanhaken bij. Wij kiezen hier voor het bewaren van de Griekse concordantie voor 'indachtig zijn'.

¹³³ Hier wordt Deut.31:6 geciteerd, letterlijk volgens de LXX, ook Deut.31:8 en Joz.1:5. De letterlijke vertaling van de hebreeuwse tekst luidt (zie BAND I): "niet is-hij-aan't-doen-zakken-jou en-niet-is-hij-aan't-verlaten-jou."t

**De machtiger voor mij een helper,
niet ontzie ik mij. Wat zal
maken voor mij een menselijke?**¹³⁴

7. Weest indachtig die jullie aanvoeren,
die bepraat hebben met jullie
het inbrengwoord* van God;
beschouwend de uittrederoute
van het verkeren, speelt na hun
vertrouwen.

*Gr. logos = Hebr. DáBháR

8. Jezus Christus gisteren en vandaag
dezelfde en in de wereltijden*.

*Gr. aioon = Hebr, NgóWLÁM

9. Door leraarswerken* bont en vreemd
wordt niet heen gedragen; want prachtig
dat verzekerd wordt het hart,
niet met etenswaren, waarvan geen
nut hebben die heenschrijden.

*Gr. dsidachè

10. Wij hebben een slachtplaats*,
niet hebben de bevoegdheid* om
te eten die de tent bedienen.

*Gr. thusastèrion=Hebr. MieZ'BàChwaaruit

*Gr. exousia

11. Want heen hedragen wordt
van de dierlevens het bloed* van
verwaardingen in het geheiligde*
door de vooraangaand priester,
de zielelichamen* daarvan worden
verbrand buiten de legeropwerping*¹³⁵

*Gr. haima=Hebr. Dám (= roodsstorting)

*Gr. ta hagia = Hebr. QáDéSh

*Gr. sooma

*Gr. parembolè = Hebr, MàCheNáJieM

12. Daarom heeft ook Jezus, opdat hij
heiligde door het eigen bloed(-storting)
het genotenvolk*, buiten de poort
geleden.

*Gr. laos = Hebr. NgàM

13. Dus moeten wij weggkomen tot hem
buiten de legeropwerping, dragende
de zijn hoon*.

*Gr. oneidizoo = Hebr. ChÁRàPh

14. Niet immers hebben wij hier een
blijvende stad, maar wij zoeken
wat aanstaande is.

15. Door hem moeten wij hoog heen
dragen* een- slachtgave van lofprijzing
door alles aan God¹³⁶, dit geschiedt
(als) de vrucht van de lippen¹³⁷ van
wie glijkgevend spreken over zijn naam.

*Gr. anapheroo = hebr. NáSsáA

16. En verheimelijkt het welmaken en
de bondgenootschappelijkheid* niet;
zodanige slachtgaven acht God goed

¹³⁴ Hier wordt Psalm 118: 6 geciteerd, letterlijk volgens de Griekse vertaling van de LXX (Psalm 117:6) en die volgt de Hebreeuwse tekst op de voet.

¹³⁵ In Lev.16:27 wordt deze ceremonie beschreven, maar grotendeels met andere Griekse woorden dan die in de LXX. Het is een passage in het hoofdstuk over Grote Verzoendag.

¹³⁶ Deze woorden verwijzen naar Ps.50:14 en 23, maar citeren deze teksten niet ettelijk

¹³⁷ Zie Jes.57:19 en Hos.14:3

geschikt.

17.Laat je overtuigen door jullie
aanvoerders en zwicht voor hen,
want zij zijn bedacht op jullie
lichaamzielen als wie
verantwoording* afgeven;
opdat zij met vreugde dit maken
en niet kreunende, want niet
kostendekkend (is)dit voor jullie.

*Gr.logos

18.Bidt omtrent ons; wij zijn
ervan overtuigd dat wij een
prachtig medeweten hebben,
in alles prachtig willende
verkeren.

19.En te over roep ik toe dit
te maken, opdat ik ijlings
weer ergens toe in staat zal zijn
voor jullie.

20.En de God van de vrede,
die heeft opgevoerd vandaan van
de lijfdoden* de- weider van de
voorttrekdieren* de grote
**met bloedstorting* van een
instelling* wereldlang**¹³⁸,

*Gr.nekros

*Gr.probata=Hebr.TsAóWN

*Gr.haima = Hebr.DáM

*Gr.diathèkí = Hebr.BeRieJT

de machtiger onzes Jezus,
21.om geschikt te maken jullie
in alle goed tot het maken
van de wil van God, makende
in jullie wat goedgeschikt is
ten overstaan van hem door
Jezus Christus, aan wie de
dunkzwaarte* tot werelddtijden
van werelddtijden; amen.

*Gr.doxa = Hebr.KáBóWD

22.Maar ik roep toe jullie,
zuster/broederverwanten,
houdt uit het inbrengwoord*
van de toeroeping.

*Gr.logos = hebr. DáBháR

En immers door weinig¹³⁹
zond ik (de brief) aan jullie.

23.Volkènt, dat onze broederverwant

¹³⁸ De eerste drie woorden komen ook voor in de Greiske vertaling van de LXX bij Zach.9:11; daar wordt de vrijlating van gevangenen aangekondigd. De vertaling van de Griekse tekst luidt: "*Jij hebt in de bloedstorting van de instelling (en haimati diathèkès) geslaakt (exapestailas) jouw bandenweg uit de put die geen water heeft*". Het lijkt er op dat de schrijver van de brief aan de Hebreëen deze Griekse vertaling in zijn hoofd had. De letterlijke vertaling van de Hebreeuwse tekst (zie BAND II) luidt: "*ook jij in-de-roodsstorting-van de zuivergang-jouwer (Gam AàT Be-DáM BeRieJTéK: ik-zend de-versnoerden-jouwer vandaan-van-de-put, waar-geen water in-is*". In Jes.55:3 wordt gesproken over 'instelling wereldlang' (Hebreeuws: BeRieJT HáAóWLáM, Grieks 'diathèkè aionios') en ook in Ez.37:26.

¹³⁹ Aanvullen: woorden.

Timotheüs losgelaten is,
samen met wie, indien hij ijlings
komt, ik zal zien jullie.

24. Groet al de aanvoerders van
jullie en al de geheiligden;
gegroet worden jullie door die
uit Italië.

25. De goede gunst* is met
jullie allen.

*Gr.charis = hebr. ChèSèD